

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
ODSJEK ZA POLITOLOGIJU

**UTJECAJ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE
NA REGIONALNU SIGURNOST I BILATERALNE
ODNOSE BOSNE I HERCEGOVINE I REPUBLIKE
HRVATSKE
-magistarski rad-**

Kandidatkinja:

Franka Primorac Mikulić

Broj indexa: 777-II/PIR

Mentor:

Doc.dr. Sead Turčalo

Sarajevo, septembar/rujan 2020.godine

2020.godina

Franka Primorac Mikulić

**UTJECAJ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE NA REGIONALNU SIGURNOST I
BILATERALNE ODNOSE BOSNE I HERCEGOVINE I REPUBLIKE
HRVATSKE**

Sadržaj

Skraćenice i popis tablea

UVOD

1.	TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO	4
1.1.	<i>Definiranje problema i predmeta istraživanja</i>	4
1.2.	<i>Ciljevi istraživanja</i>	4
1.3.	<i>Sistem hipoteza</i>	5
1.4.	<i>Metode istraživanja</i>	5
1.5.	<i>Vremenski plan istraživanja</i>	6
2 .	UTJECAJ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE NA RJEŠAVANJE SPOROVA POSTKONFLIKTNE BOSNE I HERCEGOVINE I POSTKONFLIKTNE REPUBLIKE HRVATSKE.....	7
2.1.	<i>Pojam međunarodne zajednice i njena uloga u postkonfliktnim regijama</i>	7
2.2.	<i>Povijest bilateralnih odnosa Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine.....</i>	10
2.3.	<i>Značaj međunarodnih aktera i regionalnih aktera u rješavanju sporova postkonfliktnih država</i>	16
2.4.	<i>Mirovni planovi za Bosnu i Hercegovinu.....</i>	17
2.4.1.	<i>Amerika vs. Europa u pogledu na ratne sukobe</i>	19
3.	RAZVIJENI BILATERALNI ODNOSI UZ INSTITUCIONALNU SURADNJU I ANGAŽMAN MEĐUNARODNIH INSTITUCIJA ODRŽAVAJU REGIONALNU SIGURNOST I PROMIČU POLITIČKU KULTURU.....	22
3.1.	<i>Jačanje bilateralnih veza između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske</i>	23
3.2.	<i>Regionalne inicijative u procesima izgradnje boljih međudržavnih odnosa</i>	26
3.3.	<i>Regionalne inicijative koje obuhvaćaju Balkan u širem smislu</i>	27
3.4.	<i>Regionalne inicijative koje se bliže odnose na zemlje Jugoistočne Europe.....</i>	28
3.5.	<i>Ostale regionalne inicijative za suradnju država jugoistočne Europe</i>	32
3.6.	<i>Angažman međunarodnih institucija pri unaprijeđenju regionalne sigurnosti i izgradnji kvalitete odnosa.....</i>	35
4.	DINAMIKA ODNOSA BOSNE I HERCEGOVINE I REPUBLIKE HRVATSKE U OKVIRU NOVOG GEOPOLITIČKOG DISKURSA.....	37
4.1.	<i>Novi geopolitički diskurs</i>	37
4.2.	<i>Koncept regionalne suradnje u integracijskim procesima.....</i>	40
4.2.1.	<i>Regionalni pristup EU-a prema regiji Jugoistočne Europe</i>	45
4.2.2.	<i>Pristup EU-a prema Bosni i Hercegovni</i>	49
4.2.3.	<i>Uloga Hrvatske u procesu pridruživanja BiH EU</i>	55
4.2.4.	<i>Bilaterarni odnosi BiH i RH prema izvješću EK o napretku</i>	57
4.3.	<i>Dinamika odnosa Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.....</i>	60
	<i>Zaključak</i>	63
	Literatura.....	65

SKRAĆENICE

BSEC – The Black Sea Economic Cooperation/Organizacija za crnomorsku gospodarsku suradnju

CARDS – Pomoć Zajednice za obnovu, razvoj i stabilizaciju

CEFTA – Central European Free Trade Agreement /Slobodna trgovačka zona Srednje Europe

CMES – Organizacija za crnomorsku suradnju

CEI – Central European Initiative/Inicijativa za srednju Europu

COSAP - Konferencija parlamentarnih komisija za europske integracije zemalja obuhvaćenih procesom stabilizacije i pridruživanja JI Europe

CPESSSEC - Centar javnih službi za zapošljavanje zemalja jugoistočne Europe

EBRD - The European Bank for Reconstruction and Development / Europska banka za obnovu i razvoj

EK - Europska komisija

EU - Europska Unija

IFOR – Implementation Force/ Snage za provedbu zaštitne snage

IPA - Instrument od Pre-accession Assistance/Instrument prepristupnog programa

KFOR – Kosovo Force/Snage na Kosovu

MAI – Inicijativa o migracijama i azilu

MMF - Međunarodni monetarni fond

MARRI - Regionalna inicijativa o migracijama, azilu i povratku izbjeglica

MVP BIH - Ministarstvo vanjskih poslova Bosne i Hercegovine

MVP HR - Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske

MZ - Međunarodna zajednica

NATO - North Atlantic Treaty Organisation/Sjeveroatlantski savez

OESE - Organization for Security and Co-operation in Europe/Organizacija za europsku sigurnost i suradnju

OHR – Office of the High representative/Ured visokog i specijalnog predstavnika za BiH

PHARE – Pologne-Hongrie Assistance à la reconstruction économique

PSO – politički sigurnosno odbor

REKOM - Regionalna inicijativa za utvrđivanje ratnih žrtava

RACVIAC – Regionalni centar za pomoć u provođenju sporazuma o kontroli naoružanja i verifikaciji

RAI – Regional Anti-Corruption Initiative/Regionalna antikorupcijska inicijativa

RRI – Inicijativa o regionalnom poratku raseljenih lica

RCC – Regional Cooperation Council/ Vijeće za regionalnu suradnju
RP SSCSSR – Regionalni program za koordinaciju u oblasti socijalnog osiguranja i reformi socijalnog osiguranja u jugoistočnoj Europi
SECI – Inicijativa za suradnju u jugoistočnu Europu
SCEEP – South East Europe Cooperation Process/Proces suradnje u jugoistočnoj Europi
SELEC – Centar za suradnju u oblasti europskog prava u jugoistočnoj Europi
SEEHN – Zdravstvena mreža jugoistočne Europe
SFRJ – Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija
SFOR – The Stabilisation Force/Stabilizacijske snage
UN – Ujedinjeni narodi
UNTAES – Prijelazna uprava UN-a za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem
UNPROFOR – United Nations Protection Forces/Zaštitne snage Ujedinjenih Naroda
WEU – West European Union/Zapadnoeuropska unija
WTO – World Trade organisation/ Svjetska trgovinska organizacija
ZVSP – Zajednička vanjska i sigurnosna politika EU-a

TABLICE

Tablica 1. - Pregled važnijih bilaternalih sporazuma, ugovora i protokola između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske

Tablica 2. Regionalne inicijative u kojima sudjeluju BiH i HR

Tablica 3. Pregled regionalnih aktivnosti i suradnje BiH prema Izvješću o napretku EK(od 2205. do 2016.godine).

Tabela 4. Kronologija odnosa BiH i EU-a

Tabela 5. Pozitivne i negativne „ocjene“ odnosa BiH i HR prema Izvješćima o napretku u periodu od 2005.godine do 2016.godine.

UVOD

Pokretačko pitanje i bitno polazište u ovom tematskom određenju koje želim istražiti je element sigurnosti, a koji se u suvremenom gledištu promatra kao odrednica opstanka, odnosno kao uvjet koji stvara odnose između pojedinca, društva i države. U sigurnosnom diskursu razine promatranja su fokusirane na državnu i međunarodnu sigurnost odnosno na regionalnu sigurnost dvaju država Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske te njihov odnos.

Imajući u vidu teorijske perspektive kompleksne regionalne sigurnosti, odnosno regionalnog sigurnosnog kompleksa, a usmjeravajući se na istraživanje sigurnosti u zaokruženim regijama poput susjednih država Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, koristim teorijski okvir preuzet iz područja suvremenih sigurnosnih studija, poput Kopenhaške škole. Budući da je regionalna sigurnost u središtu strateških promišljanja svakog od regionalnih aktera odnosno država, među njima postoji snažna ovisnost i interakcija, a koju ću u ovom tematskom razmatranju i ispitivanju promatrati i izložiti. Sigurnosni odnosi se analiziraju na pet različitih sektora poput vojnog, političkog, socijalnog, ekološkog i ekonomskog sektora, a njih ćemo odrediti kao identifikaciju specifičnih vrsta interakcije. Analizom međunarodnih dokumenata, sastanaka i inicijativa, dolazimo do zaključka kako su nositelji akcija isključivo države i kako o njihovoj volji ovisi donošenje i provođenje međunarodne regulative.

Štoviše u svom tematskom određenju želim se orijentirati na postkonfliktni okvir regionalne sigurnosti i suradnje između dvaju država a posebno posredstvom međunarodnih aktera. Ovaj rad predstavlja detaljnu analizu tih stabilizacijskih okvira za spomenutu regiju, kao i njihovih učinaka u stimulaciji obnove regionalne suradnje, unapređenju reformskoga procesa na svim područjima, kao i ubrzanju općeg napretka zemalja u regiji na putu prema punopravnom članstvu u EU. Osnovna je težnja EU, pogotovo uzimajući u obzir recentne konflikte, stvaranje zone političke stabilnosti i ekonomskog prosperiteta, u kojem će sve zemlje imati realnu perspektivu bližih veza s EU. Međunarodno okruženje pokazuje zanimanje za razvojne promjene koje su se zbivale i još zbivaju između država Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, a što će se ovim istraživanjem nastojati potvrditi.

U pogledu iniciranja i institucionaliziranja međudržavnih odnosa između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske ono obuhvaća uspostavljanje diplomatskih odnosa, zatim izgradnju odnosa, tamo gdje se obrazuju međudržavna vijeća koja dugoročno institucionaliziraju suradnju. U skladu s dugotrajnim razvojem koje mogu pokazati susjedski odnosi Hrvatske i BiH, čini se da je ovdje najintenzivnija institucionalizacija i da su razvijeni bilateralni odnosi.

1. TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO

1.1. Definiranje problema i predmeta istraživanja

Pri definiranju problema istraživanja prvenstveno se usmjeravam na involviranost međunarodne zajednice odnosno međunarodnih aktera u procesima izgradnje postkonfliktnih država, njihovih političkih, vojnih, ekonomskih i gospodarskih odnosa. Novonastale države postaju geopolitički objekt međunarodne zajednice, a ista je imala presudan utjecaj na brojne aspekte stabilizacije, institucionalne transformacije i modernizacije regije. Oblikovanje mirovnih rješenja, procesa političke, gospodarske i sigurnosne politike su pravci u kojem je međunarodna zajednica djelovala i još uvijek djeluje. Analiza međunarodnih utjecaja u regiji odnosi se na ulogu unutarnjih aktera u procesima demokratizacije i transformacije, a koje iznuđuju vanjski akteri-međunarodna zajednica. Puni raspon vanjskih aktivnosti i razvojne suradnje između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske pridonosi razvoju i konsolidaciji demokracije u zemljama. Neophodno je istaći diplomatske inicijative odnosno sporazume kojima je međunarodna zajednica, a posebno SAD utjecala na vlade zemalja. Neophodno je i spomenuti cijeli splet diplomatskih, vojnih i političkih instrumenata kojima djeluje međunarodna zajednica, zatim sporazuma koje je instalirala kroz razne institucije.

Predmet istraživanja fokusiran je na regionalnu sigurnost i diplomatske odnose odnosno na bilateralnu diplomaciju između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske, a posmatrani kroz prizmu prisutnosti, uključenosti i utjecaju međunarodnih aktera. U predmet istraživanja unosim regionalnu dimenziju tih dvaju država, njihov strateški, politički, ekonomski položaj, a koji implicitno uključuje aktivnu ulogu Hrvatske nakon što je postala članicom EU.

Bosna i Hercegovina koja je sa svojim susjedima opterećena ratnom prošlošću, slabo razvijenom ekonomijom, postkomunističkom tranzicijom ali i zajedničkom željom za regionalnu stabilnost te za europskom integracijom, traži svoje mjesto u regiji a posebno u regionalnoj suradnji i izgradnji bilateralnih odnosa s Republikom Hrvatskom.

1.2. Ciljevi istraživanja

Naučni cilj ogleda se u potrebi izgradnje bolje sigurnosne politike, unaprjeđenju bilateralnih odnosa dvaju država a utemeljenih na pragmatičnim i interesnim razlozima. Pri tome ne treba izostaviti njihov geopolitički položaj, ni geostrateški značaj kao ni utjecaj vanjskih politika međunarodne zajednice koje svoje djelovanje implementiraju putem raznih institucija,

strateških planova i političkih inicijativa. Primjenjujući multidisciplinarni pristup nauka u dubljem razumijevanju regionalne sigurnosti i bilateralnih odnosa kao dio koncepta vanjske politike dvaju država, potrebno je razmotriti i dinamiku procesa koji se odvijaju uporedno s tim odnosima a tiču se utjecaja međunarodne politike, međunarodnih organizacija i uopće međunarodne zajednice koja preko istih djeluje.

Društveni ciljevi ukazuju na potrebu usklađivanja državnih strategija, a temeljeći ih na regionalnom pristupu rješavanja problema bitnih za Bosnu i Hercegovinu i Republiku Hrvatsku, njihovu međusobnu suradnju, a tako i za međunarodnu zajednicu. Osluškujući zahtjeve međunarodne zajednice Bosna i Hercegovina i Republika Hrvatska trebaju ipak težiti boljoj suradnji, boljoj identifikaciji vlastitih a i zajedničkih interesa. Različiti programi pod pokroviteljstvom međunarodne zajednice, a koji se tiču dvaju zemalja trebaju biti u službi država u izgradnji njihovog gospodarskog i društvenog razvijatka, sigurnosne i ekonomski suradnje.

1.3. Sistem hipoteza

Generalna istraživačka hipoteza: Međunarodna zajednica svojom međunarodno-pravnom politikom, svojom uključenosti bitno utječe na regionalnu sigurnost i bilateralnu suradnju država Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.

Iz glavne radne hipoteze definirane su pomoćne hipoteze koje glase;

1. H 1 – Specifičnost utjecaja međunarodne zajednice na odnose Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.
2. H 2 - Inicijativa međunarodne zajednice je pomogla državama u procesima regionalne sigurnosti.
3. H 3 – Međunarodna zajednica određuje direktno ili indirektno dinamiku odnosa između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.

1.4. Metode istraživanja

Primjenjene metode u istraživanju odabrane su u skladu s prirodom problema, predmetom, ciljevima i zadacima istraživanja, kao i u skladu s postavljenim hipotezama. To su sljedeće metode;

- Metoda analize sadržaja- kao metoda istraživanja bit će korištena za dokazivanje prve pomoćne hipoteze a u cilju prikazivanja specifičnosti utjecaja međunarodne zajednice na odnose Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske kroz kontekst razmatranja zajedničkih povijesnih procesa u izgradnji država, a sve u cilju saznanja o osnovnim pojmovima, ciljevima istraživanja, posljedicama i rezultatima istraživanja.
- Metoda ispitivanja- metodu ispitivanja primijenit ćemo kao oblik direktnog, indirektnog, individualnog ali i neutralnog ispitivanja. Ispitivanja će se vršiti u usmenoj formi, u obliku intervjua za dokazivanje druge i treće hipoteze.
- Komparativna metoda – komparativnu metodu ćemo koristiti za prikazivanje utjecaja međunarodne zajednice i na druge države Jugoistočne Europe, a čija je sigurnost također od značaja za ove dvije države. Ovom metodom ćemo upoređivati ostale realizirane inicijative i sporazume te međusobni napredak u oblastima sigurnosti i suradnje.
- Osnovne metode- Pored opće naučnih metoda, u ovom istraživanju će biti primijenjene i osnovne naučne metode poput analize, generalizacije, konkretizacije, apstrakcije, dedukcije i indukcije. Prednost ćemo dati analizi i sintezi a koje bi pomogle u izvođenju pojedinačnih faktora označenih kao sigurnost i odnosi dvaju država te utjecaj međunarodnih aktera na njih a i druge države (komparativna i strukturalna analiza). Konkretizacija će se koristiti u prikazivanju određene vidljive manifestacije pojave a generalizacija radi uopćavanja pojedinačnih manifestnih obilježja i obilježja uzročnih faktora.

1.5. Vremenski plan istraživanja

Istraživanje navedene teme će se vršiti u 2018/2019.godini.

2 . UTJECAJ MEĐUNARODNE ZAJEDNICE NA RJEŠAVANJE SPOROVA POSTKONFLIKTNE BOSNE I HERCEGOVINE I POSTKONFLIKTNE REPUBLIKE HRVATSKE

2.1. Pojam međunarodne zajednice i njena uloga u postkonfliktnim regijama

Promatrajući ga u njegovom političkom diskursu, pojmu međunarodne zajednice je teško odrediti jednu zajedničku definiciju. U određenju pojma međunarodne zajednice bivši generalni tajnik UN-a Kofi Annan dao je jednu zaokruženu definiciju u kojoj međunarodnu zajednicu vidi kao „univerzalistički koncept koji predstavlja podijeljenu viziju boljeg svijeta za sve ljudе i izrazu toga u međunarodnom pravu, međunarodnim institucijama, nesobičnim humanitarnim akcijama“¹.

U definiranju pojma međunarodne zajednice Vukadinović je dao dva pristupa. U prvom međunarodnu zajednicu pojmljuje kao društveni fenomen sastavljen od grupa čiji odnosi imaju stalan karakter i nisu slučajni. Drugi pristup stavlja kao pravni pristup gdje međunarodna zajednica djeluje unutar međunarodnog prava. Međunarodna zajednica je centralno pitanje međunarodnih odnosa. Ona je dinamična jer se broj njenih članica mijenja. Organi UN-a i druge međunarodne organizacije sve više svjedoče o potrebi za organizacijom međunarodne zajednice, njenoj međusobnoj povezanosti i ulozi koju obnaša u međunarodnim odnosima. Pod pojmom međunarodne zajednice neki podrazumijevaju međunarodno, neki svjetsko društvo, a neki pak Ujedinjene narode. Iako se organizacija Ujedinjenih naroda smatra možda najboljim okvirom za određenje pojma međunarodne zajednice, zbog postojanja regionalnih organizacija država taj pojam je znatno širi. Europska unija nakon preuzimanja uloge civilnih i vojnih snaga u Bosni i Hercegovini identificirala se s pojmom takve međunarodne zajednice.

Neki smatraju da je moralni imperativ međunarodne zajednice solidarnost. Rekli bismo da u međunarodnoj zajednici postoji istodobno i solidarnost i hegemonija, i odnosi borbe i suradnje.

Prostor bivše Jugoslavije se terminološki određuje kao Zapadni Balkan. Riječ „Zapadni Balkan“ je politička sintagma koju je uvela Europska Unija, a on obuhvaća prostor bivše SFRJ bez Slovenije, s Albanijom. U tom kontekstu se odnosi na države Procesa stabilizacije i pridruživanja u okviru kojeg EU definira svoju politiku proširenja i regionalni pristup. Zapadni Balkan se već dugo definira kao nestabilna regija na području Europe, trusno tlo kojeg karakteriziraju ekonomска i politička nestabilnost i na kojemu su još uvijek ostala

¹ Ćurak, Nerzuk i Turčalo, Sead: „Međunarodna zajednica i upravljanje konfliktima“

neriješena mnoga Balkanska pitanja. Zapadni Balkan predstavlja regiju na raskrižju u kojem se dugo vremena odvijala politička nestabilnost, ekonomski slabost i izolacija. Daytonski mirovni sporazum imao je izgleda ulogu postizanja mira i stabilizacije stanja ali ne i rješenje na mnoga pitanja o budućnosti Bosne i Hercegovine kao samostalne države koja može opstati i funkcionirati bez oblika međunarodnog protektorata.

Ratovi na Balkanu su se dogodili u trenutku procesa evropske izgradnje, jačanja njenih institucija i razvoja njene vanjske politike i sigurnosti. Točnije raspad Jugoslavije se poklapa s pregovorima koji su prethodili potpisivanju novog sporazuma nove nacionalne i političke Evropske Unije. Balkan je protumačen kao faktor nestabilnosti. „Atlantska konfuzija“ kako ju je nazvao Zimmermann odnosno se na odbijanje Bushove administracije da upotrijebi američku moć u rješavanju jugoslavenske krize. Europa nije znala kako riješiti najveću krizu na Balkanu i zaustaviti sukob. Cijeli svijet je „mirno“ pratilo razvoj sukoba koji su eskalirali strahotama visokih razmjera. Evropska Unija se nije snašla u vrtlogu ratnih zbivanja i njihovih vođa koji su različitim političkim motivima i idejama gotovo pokušavali učiniti nemoguće: dogоворiti se. Sjedinjene Američke države su jedine uspjele „osvojiti“ ulogu vanjskog aktera koji je kasnije nametnuo različita politička rješenja kao rješenja za provedbu mira i izgradnji novih mladih država.

Primjer raspada bivše Jugoslavije može se vidjeti kao jedan od najvećih izazova kako diplomatske tako i sigurnosne i obrambene politike Evropske Unije.

„Razlozi „pasivnosti“ u politici prema pitanjima bivše Jugoslavije mogu se iščitati iz nedostatka kohezijske politike, nedostatka odlučnosti, te nepostojanja instrumenata za rješavanje te krize². Modeli djelovanja međunarodne zajednice u postkonfliktnim regijama i njena involviranost u rješavanje Balkanske krize očituju se u institucionalnom pregovaranju i rješavanju teritorijalno političkih pitanja. Daytonom je okončan rat u Bosni i Hercegovini, a nakon njega je nastavljen put ka stabilizacijskim odnosima i procesima u državama regiona. Znamo da je Zapadni Balkan opterećen sukobima, da je u novonastalim državama bilo potrebno pokrenuti stabilizacijske procese, procese izgradnje države. Bosna i Hercegovina je fragilna država, mrtvih institucija. Kriza u regijama Zapadnog Balkana je ostavila jasno vidljive posljedice po političke i gospodarske odnose zemalja u regiji. Te zemlje u regiji postaju objektom geopolitike *enlargementa*³ Evropske Unije i Sjedinjenih Američkih država, kao vanjskih aktera koji upravljaju krizom u regiji. Slabe države u regiji pokazuju demokratske, socijalne ali i gospodarske deficite. Neosporna je geopolitička činjenica da

² Knezović S. I Konfein I.: „Evropska unija kao globalni čimbenik sigurnosti i važnosti stabilnosti Jugoistočne Europe, str.28.

³ Strategija širenja demokracije, ljudskih prava i slobodnih tržišta na prostor izvan EU. Pod tim se podrazumjeva politika širenja ekonomskog, političkog i sigurnosnog poretka.

neprestano raste utjecaj novih geopolitičkih aktera. Isti su imali snažan doprinos i utjecaj u regionalnim odnosima zemalja Zapadnog Balkana ali i pokušaja uvoza novih demokratskih procesa.

Djelovanje međunarodne zajednice na prostor Zapadnog Balkana obuhvaća utjecaj vanjskih aktera, a to su prije svega Sjedinjene Američke Države, Europska Unija te međunarodne finansijske institucije. Navedeni akteri su imali presudan utjecaj na brojne aspekte stabilizacije i institucionalne transformacije regije. Jedan od njihovih snažnih utjecaja odnosi se na okončanje ratnih sukoba na prostoru bivše Jugoslavije putem instalacije mirovnih rješenja, zatim priznavanja novonastalih država, potpomaganje političkog ustroja država te uopće na političku rekonfiguraciju prostora bivše Jugoslavije. Daljnja nastojanja širenja utjecaja međunarodne zajednice vide se u njenom nastojanju za političkim, gospodarskim i sigurnosnim integracijama zemalja u Europsku Uniju te NATO.

Kako ističe Božo Žepić potrebno je dati odgovore na više pitanja, a koja se tiču utjecaja međunarodne zajednice na stanje i procese u Bosni i Hercegovini. Neki od važnijih pitanja odnose se na daljnji i jasniji plan za Bosnu i Hercegovinu, kako on izgleda i hoće li se na njega moći utjecati. Žepić također ističe važnost pitanja oko Visokog predstavnika i Bosne i Hercegovine kao međunarodnog protektorata. Naime, potrebno je obratiti pozornost na to do kada će Bosna i Hercegovina biti pod tim protektoratom i može li u sadašnjem stanju biti uopće pripremljena za pridruživanje Europskoj uniji kao samostalna država ili će u tu organizaciju ući u paketu s drugim državama Zapadnog Balkana?

Mnogi analitičari dovode u pitanje element demokratskog ustrojstva odnosno odlučivanja u samoj državi Bosni i Hercegovini. Pitanja oko državnog ustrojstva koja se nameću već dugi niz godina kao neko prihvatljivo rješenje za sve konstitutivne narode u Bosni i Hercegovini su podvrgnuta moći međunarodne zajednice koja smatra da se za takvo nešto treba postići konsenzus među narodima. Jasno je da takav konsenzus mora odgovarati politikama koju prema Bosni i Hercegovini, a radi vlastitih interesa imaju susjedne države poput Srbije i Republike Hrvatske. Naravno, njih se ta politička pitanja jasno tiču jer su i same bile potpisnice Daytonskog mirovnog sporazuma. Zapravo već dugo se analizira političko stanje koje je „izazvala“ međunarodna zajednica i takvom situacijom utjecala na odnose s drugim državama, u ovom slučaju država Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske.

„Institucije MZ u različitim političkim, sigurnosnim, ekonomskim, socijalnim i drugim aranžmanima premrežile su BiH proizvodeći od te države idealnu zemlju za sebe, a od MZ novi geopolitički faktor. Daytonski ugovor je rodno mjesto opstanka BiH države,

ali i rodno mjesto njenog mogućeg nestanka.^{4“}

2.2. Povijest bilateralnih odnosa Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine

Politika suradnje u regiji, u ovom slučaju regiji Zapadnog Balkana čini sastavni dio komunikacije u vanjskoj politici svake moderne države. Iako su i Republika Hrvatska i Bosna i Hercegovina nove države, prva koja je uspjela u stvaranju moderne države s demokratskim načelima i spremnosti na suradnju s drugim državama kao i s MZ je Hrvatska. BiH i Hrvatska su zemlje koje povezuju povijesni događaji, kulturološke, gospodarske, etničke i ekonomске veze. Bilateralna diplomacija Bosne i Hercegovine i Hrvatske reflektira se na regionalne odnose koji isijavaju određena i neriješena pitanja koja su zaključana u tom stanju sve do danas.

Suštinu diplomatskih odnosa između dvaju država čine prije svega diplomatska predstavništva tih zemalja. Ti odnosi uspostavljeni su diplomatskim pravom kodificiranim Bečkom konvencijom o međunarodnim odnosima iz 1961.godine. Bosna i Hercegovina a i Republika Hrvatska (21.06.1991.) svoju vanjsku politiku i diplomatsku službu ostvaruju priznavanjem nezavisnosti, međunarodnim priznanjem kao suverenih zemalja i članstvima u UN-ove organizacije, Vijeće Europe i druge međunarodne asocijacije i organizacije. Drugim riječima prava diplomacija u ovim zemljama razvila se nakon uspostave istih kao samostalnih država. Obnova vanjske politike i diplomatske službe Bosne i Hercegovine počinje dakle restitucijom državne nezavisnosti 1992.godine kada institucije i počinju s uspostavljanjem diplomatsko-konzularnih predstavništava.

Početak vanjske politike Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske kao novih mladih zemalja seže do početaka njihove državotvornosti, pa i nakon okončanja ratnih zbivanja i izgradnje novih suverenih država. Iako njihove neformalne diplomatske aktivnosti sežu 1990-te tek nakon međunarodnog priznanja i suverenosti moglo bi se reći da ove dvije države tada postaju formalno pravnim legitimnim sudionicima u međunarodnim odnosima. Prvi diplomatski odnosi između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine počinju potpisivanjem Sporazuma o priateljstvu i suradnji između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine, kojeg su potpisali Dr.Franjo Tuđman kao predstavnik Republike Hrvatske i Alija Izetbegović, kao predstavnik Bosne i Hercegovine, dana 21.srpnja 1992.godine.

⁴ Ćurak, N.: „Izvještaj iz periferne zemlje“, <https://www.scribd.com/document/203256189/Izvestaj-Iz-Periferne-Zemlje-curak> (datum pristupa 08.10.2018.godine).

Jedan od najvažnijih dokumenata koji dokazuje bilateralne odnose i njihov početak je Opći mirovni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini 1995.godine.

Vođenje vanjske politike Bosne i Hercegovine temelji se na dokumentu sastavljenom svega na pet stranica, a koje je uredilo Predsjedništvo Bosne i Hercegovine 2003.godine. Dokument Opći pravci i prioriteti za provedbu vanjske politike Bosne i Hercegovine sažima najvažnijih pet pitanja odnosno prioriteta bosanskohercegovačke vanjske politike. Jedan od tih prioriteta tiče se poštivanja suvereniteta i teritorijalnog integriteta te poštivanje Daytonskog sporazuma. Ovaj dio dokumenta naglašava bitnost odnosa tih dvaju država, a potiče njihovu suradnju i međuvisnost.

Osnovne aktivnosti vanjske politike, sadržane u dokumentu, a tiču se bilateralnih odnosa navedenih država su upravo unaprjeđenje suradnje s Republikom Hrvatskom, kao susjednom državom, a navode se u vidu trajnih ciljeva kojima Bosna i Hercegovina prema Republici Hrvatskoj namjerava težiti. Regionalni dijalog vanjske politike Bosne i Hercegovine koji nastoji ostvariti sa susjednim državama, a stoji u navedenom dokumentu je da:

„Bosna i Hercegovina naglašava svoju opredijeljenost za prevladavanje međudržavnih nesuglasica mirnim putem, uz poštovanje načela koja su sastavni dio međunarodnog prava. Usto, Bosna i Hercegovina se zalaže za konstruktivan dijalog pri traženju rješenja za sva otvorena pitanja.⁵“

Treći dio Općih pravaca odnosi se na bilateralnu suradnju sa susjednim državama, u ovom slučaju sa susjednom Republikom Hrvatskom i poštivanju njenog suvereniteta i integriteta. Mnogo je dokumenata koji potvrđuju bilateralnu suradnju između ovih dvaju država, a koja se razvijala nakon uspostave novih država pa sve do danas. Potpisani su razni dokumenti, protokoli i sporazumi, a tiču se političkih, gospodarskih, ekonomskih, prometnih i kulturnih pitanja.

Ipak diplomacija BiH i Hrvatske je prolazila kroz razdoblja izmjenjivanja dobrih i loših odnosa. Postojanje ratne problematike, krize u regiji te neslaganja oko nekih od ključnih političkih pitanja često su vodile ka razdvajajućim putevima. Odnosi Bosne i Hercegovini i Republike Hrvatske su općenito dobri ali i opterećenim brojnim neriješenim pitanjima koja se primjerice tiču pogranične politike. Naime, neriješena teritorijalna pitanja vezana su za granična područja a to su problem s teritorijem u Kostajnici, Neumu, luci Ploče i oko izgradnje Pelješkog mosta. Štoviše, Ugovor o državnoj granici između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske (30.07.1999.) još uvijek nije ratificiran. To je sporazum o slobodnom tranzitu preko teritorije Hrvatske u i iz luke Ploče i preko teritorije BiH u Neumu. Sporazum

⁵ <http://ww.mvp.gov.ba/>, Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike BiH, ožujak 2003.godine (datum pristupa 08.10.2018.)

je ratificiran u Parlamentu BiH ali ne i u hrvatskom Saboru. I jedna i druga strana su jasno zauzele stavove oko ovih važnih pitanja koja imaju za njih važan političko-gospodarski značaj. Dužina granice BiH prema Hrvatskoj je 931 km. Gradnja Pelješkog mosta je bilo dugo neriješeno pitanje koje je iziskivalo mnogo vaganja u pregovorima i kao takvo smatralo se jednim od većih sporova između ove dvije zemlje. Službeni stav protiv gradnje Pelješkog mosta donijelo je Predsjedništvo BiH 2007.godine na 11.sjednici Međudržavnog vijeća za suradnju BiH i Hrvatske u kojem traži rješenje za identifikaciju morske granične linije između ove dvije države.

Hrvatska se pod vodstvom dr.Franje Tuđmana nevoljko uključivala u regionalne inicijative osim pod pritiskom međunarodne zajednice. Opravданje za izbjegavanjem suradnje potkrijepljivalo se Ustavom gdje stoji: „Zabranjuje se pokretanje postupka udruživanja Republike Hrvatske u saveze s drugim državama u kojem bi udruživanje dovelo, ili moglo dovesti do obnavljanja jugoslavenskoga državnog zajedništva, odnosno neke balkanske državne sveze u bilo kojem obliku“⁶. RH je jednostrano ukinula posebni sporazum koji je potpisala s FBiH ranije (20.11.1998.) a dopunjjen 15.06.1999.godine, a koji je smanjio mogućnosti razvijanja specijalnih paralelnih odnosa s FBiH.

Dolaskom Račanove Vlade mijenja se politika odnosa u okviru „ Odrednica vanjske politike“ 2000.godine kojima se jasnije definira vanjska politika RH. Ovaj dokument jasnije definira bilateralnu diplomaciju i odnose RH prema BiH. Osnovna težnja novih vlasti u Republici Hrvatskoj u tom periodu bila je vezana za ulazak u Europsku uniju i Sjevernoatlantski savez, pa je u skladu s tim i intenzivirana bilateralna suradnja dvije države.

Bilateralni odnosi između BiH i RH dostigli su najniži nivo i zbog neriješenih pitanja dvojnog državljanstva čije usvajanje 2007.godine je spriječeno pod vetom tadašnjeg člana Predsjedništva Harisa Silajdžića. Predsjedništvo BiH je Ugovor o dvojnom državljanstvu s RH ratificiralo u listopadu 2011.godine.

Regionalnu politiku odnosa na unutarnjem planu zagovarao je 2010.godine novi hrvatski predsjednik Ivo Josipović. Te promjene u vlasti u RH dali su novi zamah razvijanju dobrosusjedskih odnosa ili bar njihovo težnji i pokušaju koji je napravljen na sjednici dviju komisija za granice 05.05.2010.godine, a u cilju osiguranja uvjeta za ratifikaciju Ugovora o granici između BiH i RH. Predsjednik Hrvatske Ivo Josipović je uz najavu politike nove pravednosti pokrenuo regionalnu politiku pomirenja. Vlada Hrvatske u periodu od 2011. do 2015.godine ocjenjuje politiku prema susjedima prioritetnom. Inicijativa tadašnje šefice

⁶ Ustav Republike Hrvatske, „Narodne novine“ broj 85. od 09.07.2010., www.istra-istria.hr, (datum pristupa 11.12.2018.)

hrvatske diplomacije Vesne Pusić i njemačko-britanska inicijativa za BiH predložene u Briselu 2014.godine pokazale su pozitivne efekte politike u kojoj ovoj državi daje potpunu podršku. Ulaskom Hrvatske u EU 2013.godine još uvijek ostaju otvorena neka pitanja no njihovi bilateralni odnosi postaju drugačiji zbog obaveze Hrvatske o poštivanju zakona EU koji ne dopuštaju izravno miješanje u politiku druge zemlje, a s druge strane zbog poticaja EU-a na hitnost u rješavanju zaostalih spornih pitanja.

Tablica 1. Pregled važnijih bilaternalih sporazuma, ugovora i protokola između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske

Naziv ugovora/akta	Datum sklapanja/stupanja na snagu
Zajednička izjava Predsjednika Republike Hrvatske i Predsjednika Predsjedništva Bosne i Hercegovine	15.06.1992.
Sporazum o međusobnoj pomoći u hitnim konzularnim uslugama	09.07.1992.
Sporazum između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine o uspostavi diplomatskih odnosa	21.07.1992.
Sporazum o prijateljstvu i suradnji između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine	21.07.1992.
Zajednička izjava predsjednika Republike Hrvatske i Predsjednika predsjedništva Bosne i Hercegovine	27.03.1993.
Okvirni sporazum o konfederalnim vezama između Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine (Washingtonski sporazumi) Izjava o potvrđivanju autentičnosti tekstova: 1. Preliminarnog sporazuma o osnivanju konfederacije između Federacije BiH u prilogu kojeg se nalaze i dva sporazuma: 2. Sporazum kojim se omogućava Federaciji	18.03.1994.

<p>BiH pristup Jadranu preko teritorija RH,</p> <p>3. Sporazum između Federacije BiH i RH kojim se omogućava tranzit kroz Federaciju</p> <p>Izjava kojom se potvrđuje i podržava tekst:</p> <p>4. Prijedloga Ustava Federacije BiH</p> <p>5. Prijedlog preliminarnog sporazuma o budućoj vojnoj i gospodarskoj suradnji</p>	
Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini (potpisnice RH, BiH i SRJ) Aneksi: Aneks 1-A: Sporazum o vojnim aspektima mirovnih snaga	14.12.1995.
Sporazum između Vlade Republike Hrvatske, Vlade Bosne i Hercegovine i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskih odluka u kaznenim stvarima	29.02.1996./20.12.1996.
Ugovor o određivanju graničnih prijelaza između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine	14.03.1996.
Sporazum o uspostavljanju Međudržavnog vijeća za suradnju između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine	30.03.1998./25.09.1998.
Ugovor između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o zajedničkim lokacijama na graničnim prijelazima	17.06.2002./10.02.2011.
Sporazum između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o izmjeni Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske, Vlade Bosne i Hercegovine i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o pravnoj pomoći u građanskim i kaznenim stvarima	17.06.2002./08.02.2006.
Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o kulturnoj, prosvjetnoj i sportskoj suradnji	18.12.2002./07.01.2011.

Zajednička izjava u svezi s provedbom Sporazuma o pograničnom prometu i suradnji ministara vanjskih poslova Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske Mladena Ivanića i Tonina Picule, prigodom potpisivanja Sporazuma o pograničnom prometu i suradnji između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske	05.03.2003.
Sporazum između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o izmjeni Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske, Vlade Bosne i Hercegovine i Vlade Federacije Bosne i Hercegovine o međusobnom izvršavanju sudskeih odluka u kaznenim stvarima	07.05.1994./08.07.2010.
Protokol o suradnji između Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske i Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine	23.07.2008.
Memorandum o suradnji između Povjerenstva za odlučivanje o sukobu interesa Republike Hrvatske i Središnjeg izbornog povjerenstva Bosne i Hercegovine	26.07.2011.
Ugovor između Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine o graničnim prijelazima	19.06.2013.
Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o suradnji u području zaštite okoliša i održivog razvoja	27.04.2016./24.03.2017.
Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o europskom partnerstvu	07.07.2017.

Diplomacija Bosne i Hercegovine je odraz njene vanjske politike i odnosa vladajućih političkih stranka. Moglo bi se reći da tu nije bilo do sada nekih ozbiljnih pomaka. U okviru današnje slike bosansko-hercegovačke diplomacije prisutno je mnogo negativnih elemenata koji se nameću kao prepoznatljivi i koji zahtijevaju hitnu provjeru: nedefinirana

vanjskopolitička strategija, ustavni okvir koji drži državu odsutnu u njenim elementarnim funkcijama, nesposobnost, nespremnost u izgradnji moderne diplomatske mreže koja je u koraku s europskim i svjetskim standardima. Konkretno, politički prioriteti i prioriteti diplomatskog djelovanja bitno su izmijenjeni u odnosu na godine u kojima je država tek nastala kao samostalna. Ovo sve naravno odraz je i poteškoća u rješavanju odnosno nerješavanju spornih pitanja s RH.

2.3. Značaj međunarodnih aktera i regionalnih aktera u rješavanju sporova postkonfliktnih država

Vanjski akteri koji su oblikovali političku volju i na kraju doprinijeli postizanju mira i poticanju izgradnje novih država nastalih na porušenim temeljima koji su rezultat ratnih regionalnih sukoba, su veoma značajan element u povijesti razrješavanja političkih sukoba država bivše Jugoslavije. Prijedlozi i planovi za Bosnu i Hercegovinu, a tiču se i Republike Hrvatske koja je također bila involvirana u taj proces, su bili brojni prije nego je donešen konačan sporazum pod nazivom Daytonski sporazum. Mnogi prijedlozi za mirovna rješenja stizali su od međunarodne zajednice, a ticali su se uspostave regionalne sigurnosti, političkog i državnog ustrojstva, izgradnje novih država a prije svega trenutnog prekida sukoba. Bez jasne vizije o tome koji model demokracije najviše odgovara Bosni i Hercegovini kao multietničkoj državi, međunarodna zajednica je napravila cijeli niz pregovaračkih strategija uokvirenih u razna mirovna rješenja, a pritom stalno mijenjajući prioritete i tako urušavajući postojeće planove. Taj neuspjeh bio je rezultat ne poznavanja pravih uzroka raspada Jugoslavije i razloga zbog kojih su republike težile samostalnosti, a njihovi narodi slobodu na demokratskim izborima.

U analizi međunarodnih odnosa uočava se različito gledanje američke i europske politike prema Balkanu. Predugo promišljanje o sudjelovanju u rješavanju krize Europa je opravdavala stavom da balkanska kriza ne može štetiti ostalim europskim državama. Primjer tog velikog promišljanja dao je i Jacques Poos, ministar Luksemburga koja je tada bila predsjedavajuća zemlja Europske unije koji je rekao kako je kucnuo trenutak za EU, ali ipak nije. Europska zajednica je zatražila od bivšeg ministra vanjskih poslova lorda Carringtona da preuzme zadatku vraćanja mira u Jugoslaviji.

22.05.1992.godine Bosna i Hercegovina postaje članicom UN-a (Rezolucija 757). Te iste godine bosanski ambasador pri UN-u Muhamed Sacirbey poziva svijet da spasi njegov narod. Time je otvorena mogućnost mirovnih snaga UN-a, a ako se postigne sporazum o okončanju borbi. 12500 mirovnih snaga UN-a raspoređeno je kao sigurne zone UN-a.

Elementi koji utječu na korelaciju odnosa u jugoistočnoj Europi su prije svega politička volja međunarodne zajednice koja je svojim vojnim, političkim i gospodarskim instrumentima radila na rješavanju balkanske krize, zatim utjecaj posljedica ratnih zbivanja na području bivše Jugoslavije i shvaćanja da jedino uplitanje međunarodne zajednice može razriješiti krizu.

Treći element koji bitno utječe na stvaranje odnosa u regiji je demokratizacija i novi izbori u Republici Hrvatskoj. Međunarodna zajednica i u ovom slučaju drži Hrvatsku kao primjer ostalim zemljama dajući joj ponude za ulazak u WTO i NATO. Time se pokazuje da je Hrvatska očiti primjer pozitivnog pomaka kojem bi trebale težiti i ostale države na Zapadnom Balkanu.

2.4. *Mirovni planovi za Bosnu i Hercegovinu*

Europsku zajednicu i druge europske zemlje u mirovnim pregovorima o Bosni i Hercegovini su u različitim razdobljima predstavljali lord Peter Carrington, koji je u svojoj političkoj karijeri obnašao funkcije britanskog ministra vanjskih poslova i generalnog tajnika NATO-a. 1991. je imenovan za predsjedavajućeg Mirovne konferencije za Jugoslaviju, a bio je koautor prvog mirovnog prijedloga za Bosnu i Hercegovinu, zajedno s portugalskim diplomatom i bivšim generalnim tajnikom Zapadnoeuropske unije (WEU) Jose Cutileirom. Ove europske predstavnike Carringtona i Cutileira zamijenio je lord David Owen, nekadašnji britanski ministar vanjskih poslova koji će kasnije predložiti dva mirovna plana. Prvi sa specijalnim predstavnikom generalnog tajnika UN-a Cyrusom Vanceom, državnim tajnikom SAD-a u vrijeme administracije Jimmy Cartera, te drugi sa Thorwaldom Stoltenbergom, bivšim norveškim ministrom obrane i vanjskih poslova.

Prvi pokušaj sprječavanja rata u Bosni i Hercegovini je bio Carrington – Cutileirov mirovni plan ili Cutileirov plan potpisani 18.03.1992.godine. Ovim planom Bosna i Hercegovina postala bi decentralizirana država, a sve županije bile bi podijeljene po etničkom načelu. Ovaj plan predvodili su Jose Cutileiro, portugalski diplomat kojega je na dužnost posrednika predstavila Europska zajednica, te predsjedatelj Mirovne konferencije o Jugoslaviji Peter Carrington. Plan je potpisani od sve tri strane: Alije Izetbegovića u ime Muslimana, Mate Bobana u ime Hrvata i Radovana Karadžića u ime Srba. Alija Izetbegović, iako potpisavši odbacio je ovaj mirovni plan. Američki veleposlanik Warren Zimmermann je utjecao na Izetbegovićevo odbacivanje ovog mirovnog rješenja, ponudivši Izetbegoviću priznavanje BiH kao države u slučaju odbacivanja ovog plana. Jose Cutileiro se stoga upitao: „Pitanje je bilo

možemo li imati unitarnu Bosnu ili Bosnu iz tri dijela. Moje uvjerenje je bilo da samo trodijelna Bosna može uspjeti, što je potvrdio i Daytonski sporazum⁷“.

Drugi mirovni plan 1993.godine u Ateni su predložili Cyrus Vance, američki diplomat i britanski diplomat David Owen. Njihov mirovni plan imao je za rješenje podjelu Bosne i Hercegovine na 10 pokrajina a koje bi imale nadležnost nad unutarnjim poslovima i obrazovanjem te bile formirane po etničkom načelu. Sarajevo bi bilo izdvojeno kao distrikt sa sjedištem središnje vlade. Ovaj plan odbacili su Srbi a posljedica ovog mirovnog plana je bio bošnjačko-hrvatski sukob zbog nemogućnosti usklađivanja granica pokrajina.

30.07.1993.godine Owen i norveški diplomat Thorvald Stoltenberg (zamijenio je Cyrusa Vance-a na mjestu kopredsjednika Nadzornog odbora Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji) su predložili plan s tri konstitutivne republike, a svaka od njih bi obuhvaćala po jedan konstitutivni narod i imala bi vlastiti ustav. Na čelu izvršne vlasti bilo bi tročlano Predsjedništvo, a nositelj izvršne vlasti bilo bi Vijeće ministara. Owen-Stoltenbergov mirovni plan ili službeno Ustavni sporazum o Savezu Republike Bosne i Hercegovine je bio dosljedno mirovno rješenje za okončanje rata u Bosni i Hercegovini. Ovaj mirovni plan je imao karakteristike konfederalnog uređenja. Plan je također propao. Bitno je naglasiti kako je lord Owen svojim djelovanjem zaradio razočarenje i od Vlade Bosne i Hercegovine i od europskog parlamenta. Naime, poznati Washington Post ga naziva „ personifikacijom zapadne propale politike i moralne kapitulacije⁸“.

Plan Kontakt grupe je mirovni prijedlog za okončanje rata u Bosni i Hercegovini, predložen od strane Velike Britanije, SAD-a, Rusije, Njemačke i Francuske 1994.godine. Ovim planom trebala je biti izvršena teritorijalna podjela koja bi Srbima ustupila 49% teritorija a Hrvatima i Bošnjacima 51%.

Okvirni sporazum o vezama između Republike Hrvatske i buduće Federacije Bosne i Hercegovine je Washingtonski sporazum. Izetbegović i Tuđman su potpisali ovaj sporazum 18.03.1994.godine u Washingtonu. Ovaj sporazum je sporazum o stvaranju Federacije Bosne i Hercegovine a koja će omogućiti konfederaciju s Republikom Hrvatskom. Taj preliminarni Sporazum potписан je 01.03.1994.godine a potpisali su ga dr.Mate Granić u ime Hrvatske, dr.Haris Silajdžić u ime RBiH i Krešimir Zubak u ime HR HB.

Shuttle diplomacija je vrsta diplomacije koja se primjenjivala u slučaju Bosne i Hercegovine i završetka rata postignutim Daytonskim sporazumom. Naime, Daytonski proizvod je

⁷ <http://www.vecernji.ba/>, „ Što su predviđali Cutileirov, Vance-Owenov i Owen-Stolterbergov plan?“, ožujak 2017, (datum pristupa (29.10.2018.)

⁸ <http://hr.wikipedia.org/>, Rat u Bosni i Hercegovini, Owen-Stoltenbergov mirovni plan, (datum pristupa 17.11.2018.)

najkompleksniji primjer *shuttle diplomacije*⁹ koju je provodio specijalizirani tim SAD-a u cilju ostvarivanja mirovne inicijative pod vodstvom Richarda Holbrooka. Bosna i Hercegovina je Daytonskim sporazumom uređena kao federalna država triju konstitutivnih naroda, Hrvata, Bošnjaka i Srba. Postoje dva entiteta: hrvatsko-bošnjački (Federacija BiH) koji obuhvaća 51% teritorija i entitet Republike Srpske s 49% teritorija.

Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini ili Daytonski sporazum potpisana je u Wright-Pattersonu u Daytonu, u državi Ohio u SAD-u, a imao je za cilj uređenje Bosne i Hercegovine nakon rata. Konferencija se vodila u razdoblju od 01. do 21.11.1995. godine. Glavni sudionici su bili Franjo Tuđman, kao predsjednik Republike Hrvatske, Alija Izetbegović kao predsjednik Republike BiH i Slobodan Milošević kao predsjednik Republike Srbije. Glavni američki pregovarači su veleposlanik Richard Holbrooke i general Wesley Clark. Sporazum je službeno potpisana 14.12.1995. godine u Parizu. „Potpisivanje Daytonskog sporazuma zamijenilo je ratno stanje (s velikim brojem civilnih žrtava) *mini hladnim ratom*, tj. napetim primirjem pod američkom i europskom supervizijom¹⁰“. Od pet mirovnih planova tri su propala. Alija Izetbegović je potpisao a potom povukao potpis za mirovne planove Cutileirov plan i Owen-Stoltenbergov plan. Srbi su odbacili Vance-Owenov plan i plan Kontakt grupe. Hrvati su prihvatali sve mirovne prijedloge.

2.4.1. Amerika vs. Europa u pogledu na ratne sukobe

Američki pogled na rat na Balkanu isprva je bio daleke probleme kao više problem Europe koja se treba njima baviti nego li same Amerike. Amerika je smatrala kako je balkanski rat isključivo europsko pitanje o kojem Europa treba brinuti. No američki „ulazak“ na europski prostor, točnije prostor bivše Jugoslavije koji je uključivao vojno-politički angažman, utro je put ostvarivanju novih strateških ciljeva američke politike koju je ona ostvarila na europskom kontinentu.

Tako je stvorena prilika u kojoj je Amerika pokazala obnovu i praktičnu primjenu NATO snaga odnosno vlastitih političkih snaga na europskom prostoru. Time su ojačani i odnosi s Europoljanima i dokazana američka moć. Osim toga stvorena je prilika da se NATO održi u posthladnoratovskim prilikama i tako oslabi ruski utjecaj na području Zapadnog Balkana. Upravo u takvom okruženju stvorene su prilike koje su rezultirale organiziranjem novog vojnopolitičkog pristupa na jugoistoku Europe i stvaranjem Pakta stabilnosti.

⁹ Shuttle diplomacija je mirno rješavanje sukoba i sporova pregovorima i posredništvom od treće strane.

¹⁰ Knezović S., „Postkonfliktni okvir regionalne sigurnosti, Politička misao, Vol.43, No.2, 2006., str.80.

Utjecaj globalnog aktera kakav je SAD, a koji je moglo bi se reći bio promicatelj demokracije, se očituje kroz mjere klasične diplomacije, političke suradnje i uvjetovanosti, pružanja izravne i neizravne potpore političkoj opoziciji pa do vojne intervencije. SAD su se tijekom rata koristile nizom vojnih, političkih i diplomatskih instrumenata. O razmjerima krize u bivšoj Jugoslaviji ovisio je i intenzitet američkog djelovanja. Tako se može kronološki istaknuti potpuna nezainteresiranost G.Buscha Starijeg, snažna involviranost Clintonove te njegovo vodstvo tijekom dva mandata pa do G.B.Mlađeg koji je dekompozicijom Srbije i priznavanjem Kosova i Crne Gore poticao integraciju regije u NATO i EU. O utjecaju SAD na politička zbivanja u regiji govori i primjer NATO-og bombardiranja Srbije 1999.godine. Naime, i u razrješavanju ove krize i pronalasku valjanog odgovora Europska unija je još jedanput zakazala. Time se potvrdila teza da niti jedan sukob ne može proći bez intervencije SAD-a. Joseph Fischer, tadašnji njemački ministar vanjskih poslova je istaknuo dvije najveće greške koje je napravila Europska unija u rješavanju balkanske krize. Prvi propust odnosi se na preveliku koncentriranost na posljedice sukoba, a ne na izvor sukoba. Druga greška je rješavanje problema individualno, a u odnosu na sve druge sukobe koji su se događali na prostoru Europe. Sukobi koji su se odvijali na Balkanu su zatekli članice Europske Unije, a koja se u toj situaciji nije odmah snašla upravo zbog pomanjkanja iskustva i čvrstog jednoglasnog stava te odlučnosti. Europa je djelovala nepripremljeno. No dvije krize u regiji pogodovale su političkom preokretu odnosno promjenama u vanjskoj politici EU-a. To su slučaj Kosova i Bosne i Hercegovine. Dva cilja na koja se usmjerila odnosila su se na održavanje mira u regiji putem mehanizama za sprječavanje sukoba, kreiranje dugoročnog i održivog političkog rješenja, a u cilju regionalne sigurnosti i stabilizacije. Kosovska kriza 1999. je jedna od točaka preokreta europske sigurnosne i vanjske politike EU-a. Kriza na Balkanu prekinuta je događajima na Kosovu, a koji su prisilili međunarodnu zajednicu na poduzimanje odlučnijih koraka i rješenja u cilju izbjegavanja i nastajanja novih budućih sukoba u regiji. Upravo je bombardiranje Srbije od savezničkih snaga otvorilo novo pitanje sigurnosti i pitanje o odnosima snaga. Vojni angažman SAD-a očitovao se kroz logističku potporu vojno-redarstvenoj akciji Oluji te preuzimanjem vodeće uloge u zračnoj operaciji NATO-a pod nazivom „Deliberate force“. Nadalje, vojnom NATO-ovom operacijom „Allied force“ pod vodstvom SAD-a, pokrenuto 1999.godine protiv Jugoslavije, imao je vrlo snažan učinak da Miloševića ostavi bez međunarodne potpore. Ova zadnja operacija je ojačala kredibilitet NATO snaga ali i utjecaj SAD-a na buduća mirovna rješenja za ovaj region. Diplomske inicijative kojima su koristile SAD u politici rješavanja krize Zapadnog Balkana su Washingtonski sporazum iz 1994.godine, zatim svima poznati Daytonski mirovni sporazum iz 1995.godine, Vojno-tehnički sporazum iz 1999.godine i Ohridski sporazum iz

2001.godine. Ovo su najvažnija diplomatska rješenja kojima su okončani ratovi, postignuta stabilizacija regije i utrt put tranzicijskim procesima regije.

Europska unija se za upravljanje u kriznim situacijama u regiji koristila raznim instrumentima. Ti instrumenti se odnose na provedbu sigurnosnih operacija, uspostavu policijskih misija “top down“ strategije koja je slabe države i njihove institucije izložila snažnim pritiscima, a sve u cilju transformacije sustava i europeizacije. Ti procesi koji su se odvijali usporedo s izgradnjom nacionalnog identiteta i stvaranjem samostalnih država, odvijali su se za vrijeme ratnih sukoba na ovim prostorima. Naime, Pakt stabilnosti je središnji okvir sa svojim gospodarskim, vojnim i političkim elementima kojim međunarodna zajednica provodi svoju političku volju stvarajući tako uvjete za stabilizaciju i stvaranje boljih odnosa u regiji. Pakt stabilnosti za jugoistočnu Europu kojeg je promovirala međunarodna zajednica 10.06.1996.godine u Kolnu kojim bi se dosadašnja reaktivna politika za križ u regiji zamijenila dugoročnom strategijom sprječavanja kriza. Paktom stabilnosti bi se tako ojačao mir, demokracija, ljudska prava i ekonomski progres a sve u cilju stabilnosti u ovoj regiji. 30.07.1999.godine na samitu u Sarajevu uzima se kao početak rada Pakta.

Čini se problematičnim što Europska Unija područje jugoistočne Europe smatra još uvijek postkonfliktnim, a ne razvojnim. Pitanje dakle leži u činjenici može li Europa upravljati križom u toj postkonfliktnoj regiji čiji naporbi bi doveli do jačanja i razvoja političke, gospodarske i kulturne suradnje s drugim susjednim državama.

Međunarodna zajednica pored organizacije obrane i promocije sigurnosti kao važan element u procesu upravljanja križom ističe sigurnost. Upravljanje križom kao najvažnijom geopolitičkom dimenzijom sigurnosti za područje Zapadnog Balkana znači kontrolu svih sukoba te kontrolu samih uzroka etičkih i međudržavnih konfliktata. Cilj tog upravljanja križom je postizanje balansa sigurnosti. Upravljanje križom kreiraju međunarodne organizacije pod palicom Europske Unije i SAD-a. Primjer za to su misije snaga UN-a čiji je domet snaga upravo ispitivan na području Zapadnog Balkana. UN su prisutni na području Balkana odnosno bivše Jugoslavije s više organizacija: UNPROFOR, KFOR, IFOR i SFOR. Raspoređivanjem snaga IFORA-a omogućilo se nadgledavanje provedbe mirovnog sporazuma. Propusti međunarodnih organizacija zbog neodređenosti mandata su bili primjerice pad Srebrenice, a ta zona je od nizozemskih mirovnih trupa bila označena kao „sigurna zona“. Na sigurnost Jugoistočne Europe utječe unutarnje stanje u državama te regije, a uvjetovano međuetničkim odnosima i gospodarskom situacijom. Ovaj dio Europe je regija nestabilnosti zbog mnogih neriješenih pitanja sa susjednim državama odnosno narodima. Hoće li u takvim uvjetima biti moguće voditi racionalnu politiku koja bi trebala zemlje

jugoistočne Europe voditi u jedinstvenu Europu je pitanje na koje ne traže odgovor samo države ove regije već i vodeće europske države i SAD odnosno međunarodna zajednica.

3. RAZVIJENI BILATERALNI ODNOŠI UZ INSTITUCIONALNU SURADNJU I ANGAŽMAN MEĐUNARODNIH INSTITUCIJA ODRŽAVAJU REGIONALNU SIGURNOST I PROMIČU POLITIČKU KULTURU

"Nakon više od dvadeset godina od raspada bivše države nedvojbeno se trebamo zapitati kakvi su učinci politike širenja demokracije i primjene neoliberalnog modela ekonomске politike, ne samo prema Hrvatskoj već i prema ostalim zemljama Zapadnog Balkana.

Jesu li glavni instrumenti EU-a i SAD-a za stabilizaciju i demokratizaciju regije primjenjeni i na Hrvatsku – politika uvjetovanosti i stalnih diplomatskih pritisaka (mrkve i štapa) – doista rezultirali demokratskom konsolidacijom i gospodarskim prosperitetom te stabilizacijom regije, što je postavljeno kao općeprihvaćeni cilj, ili je primjena takvoga koncepta međunarodnog utjecaja zapravo odgovorna za stvaranje niza slabih država koje, ovisne o vanjskim akterima, iskazuju snažne demokratske, gospodarske i socijalne deficite¹¹. U kontekstu navedenog bismo potkrijepili činjenicu da su države zapadnog Balkana ovisne o vanjskoj pomoći i utjecaju i da se razvoj njihovih odnosa odvija u skladu s međunarodnim utjecajem.

„Sigurnosno politički razlozi bit će jedini motiv integracijskim procesima europskih država, a politika stabilizacije kontinenta trebala je konačno prevladati njegovu razjedinjenost¹².

Neprevladane vjerske i etničke razlike održavaju političku nestabilnost u regiji te otežavaju izgradnju pravnih institucija Bosne i Hercegovine. Upravo to zaostajanje za ostalim državama Europe trajni su izazovi za nestabilnost svih država Zapadnog Balkana koje međunarodna zajednica uz svoj angažman nastoji smanjiti. Nadalje se smatra da su nezaposlenost, socijalna nejednakost i politički kronizam prisutni u gotovo svim zemljama. Usprkos svemu institucionalna suradnja dovodi do većeg stupnja angažiranosti, poticaja da se promiče regionalna suradnja i uspostave intenzivniji bilateralni odnosi. Zbog velike uloge MZ i njenog institucionalnog djelovanja regionalni i bilateralni odnosi iziskuju kontinuirano ulaganje napora za uspostavljanje sigurnosne ravnoteže. U BiH djeluje trideset međunarodnih

¹¹ Polović J., „Utjecaj međunarodnih aktera na procese demokratizacije država Zapadnog Balkana s posebnim osvrtom na Hrvatsku“, izvorni znanstveni članak, Mirovne studije, god.13, broj 1, 2013, str.10.

¹² Punda.B.Vesna, Izvorni znanstveni članak: Mirno rješavanje sporova u suvremenim europskim dokumentima.2005, svežak 12, str.54.

organizacija i specijalnih misija. Bosna i Hercegovina je aktivni sudionik u mnogim regionalnim inicijativama ali odlučan partner UN-u, EU i NATO savezu. Na međunarodnom planu aktivna je u okviru Vijeća Europe, CEFTA-e, OSCE-a i drugih inicijativa. OHR je organizacija za civilni aspekt implementacije mira u BiH i čini jednu od najvažnijih čimbenika međunarodne politike i međunarodnih odnosa koje djeluju u regiji nakon ratnih sukoba i raspada bivše Jugoslavije. Ured visokog predstavnika i specijalnog predstavnika EU za BiH u ime međunarodne zajednice je zadužen da nadgleda provedbu mirovnog sporazuma u BiH te poštivanja građanskog prava Općeg mirovnog sporazuma. Visoki predstavnik ima zadaću da koordinira aktivnosti međunarodnih i civilnih organizacija i agencija koje djeluju u zemlji. UN-ove organizacije su jedan od važnijih vidova međusobne suradnje država i razvijanja kohezije i odnosa koje uvršćuju bilateralne odnose. OSCE je organizacija za sigurnost i suradnju u Europi koja promiče kulturu razvijanja boljih regionalnih odnosa u kontekstu postizanja sigurnosnog okruženja. Ove međunarodne organizacije i misije koje djeluju u regiji zajedno čine „stup“ podrške, unaprjeđenja stabilnosti i pomirenja, regionalnoj društvenoj, ekonomskoj i političkoj integraciji. Štoviše, njihove misije i ciljevi se odnose na podršku u razvoju djelotvornog i sveobuhvatnog sigurnosnog sektora usklađenog s međunarodnim standardima, a takvu misiju provode obje države, i BiH i HR.

3.1. Jačanje bilateralnih veza između Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske

Bilateralni odnosi Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske imali su dugo razdoblja nepromijenjenog stanja i neriješenih pitanja. Hrvatska i BiH i sve i da hoće ne mogu izbjegći interesno umrežavanje. Zajedno sa Srbijom članice su svih postojećih regionalnih sigurnosnih inicijativa i organizacija. BiH je nužan strateški poticaj, a u tome im najviše pomažu Hrvatska i Srbija. Razlog ovom poticaju je zajednički interes odnosno mirna i stabilna BiH. Otvorenost za rješavanje neriješenih pitanja dijalogom i pregovorima zemlje zapadnog Balkana su usuglasile u okviru Igmanske inicijative. Najznačajniji među njima je 22.sastanak Igmanske inicijative koji je održan u Beogradu, kada su predstavnik Hrvatske Ivo Josipović, predsjednik Crne Gore Filip Vujanović, Srbije Boris Tadić i predstavnik Bosne i Hercegovine Željko Komšić najavili međusobnu suradnju i pomaganje svake zemlje u okviru principa podrške i principa međusobne solidarnosti te potpore u smislu pristupanja u europske integracije. Konferenciji u Beogradu nazočio je i povjerenik EU za proširenje i europsku politiku susjedstva Štefan Füle koji je pozdravio napore nevladinih udruga i zemalja zapadnog Balkana u napretku oko rješavanja pitanja granica, ratnih zločina, sukcesije i imovinsko-

pravnih odnosa, raseljenih lica, izbjeglica...Cilj ovakvih inicijativa je upravo promocija mira, dijaloga i dobrosusjedskih odnosa.

Doprinos u napretku u pogledu utvrđivanja ratnih činjenica i ratnih zločina počinjenih na ovim prostorima dala je koalicija REKOM, formirana 28.listopada 2008.godine u Prištini, a u okviru Četvrtog foruma za tranzicijsku pravdu u postjugoslavenskim zemljama. Koalicija REKOM je otkupila oko 2050 nevladinih organizacija koje se bave ljudskim pravima, organizacija mladih, udruženja obitelji nestalih i udruženja bivših logoraša. Pomoć Hrvatske nije jednostrani politički čin, nego nužnost koja je i sastavni dio državne razvojne i vanjske politike RH u okviru politike proširenja, razvojne suradnje i vanjske politike EU-a. Uz preduvjete i kriterije konsocijacijske demokracije, poseban naglasak stavljen je na sljedeća pitanja: razvojna pomoć BiH, koja je prvi prioritet među prvim i drugim prioritetnim državama i “europski put BiH” (Vlada RH, 3. listopada 2018.); pomoć za rješenje hrvatskoga pitanja u BiH predviđena je i “Zakonom o odnosima...” i Ustavom RH; ovisno o pristupu, (ne)jednakopravnost kao složeno pitanje jest u kontradiktornostima: RH je/nije dovoljno uložila napora i internacionalizirala nejednakopravnost Hrvata i/ili pomoć je miješanje RH u BiH. Kao primjer napretka u suradnji BiH i Hrvatske je Prva sjednica Vlade BiH i Vlade RH, održane u lipnju 2010.godine. Ovdje je potvrđena suglasnost obje strane o unaprjeđivanju trgovinskih odnosa ove dvije zemlje, zatim intenziviranju suradnje iz oblasti financija i gospodarstva, uređenju imovinsko-pravnih odnosa, prometnog povezivanja, zajedničke borbe protiv kriminala i međunarodne pravne pomoći.

„Predsjednica Vlade Republike Hrvatske Jadranka Kosor i predsjedatelj Vijeća ministara BiH dr. Nikola Špirić, koji su predsjedali prvom sjednicom Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, naglasili su danas u Splitu da su odnosi Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine partnerski i dobrosusjedski zasnovani na poštivanju teritorijalnog integriteta i suvereniteta, te da će u tom duhu nastaviti uređivati sva bilateralna pitanja¹³“.

Druga sjednica Vlade održana je u srpnju 2017.godine u Sarajevu, na kojoj su se sastali premijer Hrvatske Andrej Plenković te član Predsjedništva BiH Dragan Čović i Mladen Ivanić. Plenković je na sastanku izrazio zadovoljstvo napretkom BiH i naglasio spremnost Vlade RH u pružanju podrške BiH na njenom putu ka EU. Sporazumom o europskom partnerstvu s RH stvorio se pravni okvir koji omogućuje da Hrvatska na praktičan način svojim iskustvom pomogne BiH u ispunjavanju uvjeta koji su prepostavka za članstvo u EU. I na drugoj sjednici usuglašen je nastavak intenzivne suradnje u oblasti prekogranične suradnje, prometnog povezivanja i zaštite okoliša. U tom smislu usuglašeno je da se dodatno

¹³ <http://www.mft.gov.ba/>, Održana prva zajednička sjednica Vlade RH i Vijeća ministara BiH u Splitu, 2010., (datum pristupa 01.13.2019.)

razmotre projekti važni za unaprjeđenje gospodarske suradnje i daljnje infrastrukturne povezanosti Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Vlada Republike Hrvatske i Vijeće ministara Bosne i Hercegovine pozdravili su stupanje na snagu Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o suradnji u području zaštite okoliša i održivog razvoja 24. ožujka 2017. U okviru druge sjednice vlada potpisano je sljedeće:

- Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o europskom partnerstvu,
- Sporazum o suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u području turizma,
- Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine o uzajamnoj zaštiti tajnih podataka,
- Protokol o suradnji između Vlade Republike Hrvatske i Vijeća ministara Bosne i Hercegovine u traženju nestalih osoba,
- Memorandum o suradnji u području mladih između Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku Republike Hrvatske i Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine.

U posljednjih dvadeset godina gotovo da nema nekog političkog ili ekonomskog potresa koji se dogodio u Srbiji i Hrvatskoj, a da se nije odrazio i na Bosnu i Hercegovinu. BiH je na trećem mjestu po broju hrvatskih investicija. Bosnu i Hercegovinu i Hrvatsku u ekonomskom smislu veže zajednički projekt TAP/IAP (transjadranski koridor).

Nakon što je Hrvatska ušla u EU, Zapadni Balkan obuhvata šest zemalja: Albaniju, BiH, Crnu Goru, Kosovo, Makedoniju i Srbiju. One su cilj politike "proširenja sa zadatkom" i jačega hrvatskoga djelovanja u regiji. U tome periodu, preciznije 05.7.2010.godine, održana zajednička sjednica dviju komisija za granice i obje strane su se suglasile da trebaju nastaviti rad u cilju osiguravanja uvjeta za ratifikaciju Ugovora o granici između BiH i Hrvatske.

Potpisano je sljedeće:

- Protokol o suradnji između Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine i Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske, od 23.07.2008., stupio na snagu 23.07.2008.;
- Protokol o suglasnosti u ostvarivanju međusobne suradnje u borbi protiv svih oblika teškog kriminala Tužilaštva Bosne i Hercegovine i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, od 21.01.2005., stupio na snagu 21.01.2005.

Jačanje bilateralnih veza BiH i RH predstavlja važan čimbenik u integracijskim procesima obiju država koje ne povezuju tek susjedstvo nego i nacionalna pripadnost jer su Hrvati konstitutivni narod Bosne i Hercegovine. Ovaj element je od političkog značaja za RH, a razlog više za unaprjeđenjem odnosa ovih dviju zemalja je zajednička politička, nacionalna i

kulturološka povijest. U ovom kontekstu nastavlja se razvijanje bilateralnih odnosa i međusobne suradnje zemalja koje spaja zajednička regionalna pripadnost i tendencija ka rješavanjem neriješenih pitanja, a u cilju postizanja regionalne sigurnosti i stabilnosti.

3.2. Regionalne inicijative u procesima izgradnje boljih međudržavnih odnosa

Regionalne inicijative u regiji počinju nestankom SFRJ, odnosno u konfliktnom i postkonfliktnom razdoblju. Regionalna suradnja na Balkanu u okviru pojave „novog regionalizma“ je zakašnjela, ali kasnije nadoknađena raznim inicijativama. 1996.godine EU formira tzv. Regionalni pristup prema zemljama Zapadnog Balkana, a osnovna karakteristika ovog pristupa je unaprjeđivanje odnosa međusobne suradnje ovih zemalja. U okviru međusobne suradnje zemalja nailazi se na mnoštvo prepreka, a najčešći razlozi istih su ograničeni resursi za suradnju, periferni položaj regije, neriješeni regionalni sporovi posebno oko granica, različitost u ekonomskim, nacionalnim i vjerskim interesima. U razdoblju nakon 1995.godine najviše inicijativa pokreće EU, a one su odgovor na potrebu stabilizacije regije u postkonfliktnom razdoblju.

Razlozi koji potiču potrebu za novim oblicima inicijativa za suradnju zemalja Balkana su:

- potrebe približavanja EU i drugim eurointegracijama, objektivna upućenost susjeda jednih na druge
- potreba za liberalizacijom trgovine
- pomirenje nakon ratnih događanja
- postojanje uzora u drugim subregionima ili van EU.

Bitna karakteristika regionalnih inicijativa u Jugoistočnoj Europi je ograničenost ciljeva, što često nije u skladu s potrebama i zahtjevima problema s kojima se zemlje regije suočavaju. Osnovno načelo svih multilateralnih inicijativa je razvoj međusobne suradnje kao osnove za ekonomski proces, stabilizacije regije i uspostavu boljih međusobnih odnosa. Multilateralne inicijative se potiču, dopunjaju i prate različitim oblicima kontakata, suradnje, forumima i skupovima članova. Osnovna orijentacija za suradnju se daje na političkom nivou, putem „zaključaka“ ili „deklaracija“. Radi se o najširem okviru koji daje osnovu ili „platformu“ za dalju suradnju, a koja se zatim sprovodi kroz akcijske planove, projekte odnosno programe. Postojanje inicijative i djelovanje kroz razne oblike suradnje je pozitivno jer prije svega omogućava stvaranje komunikacije u regiji putem mreže kontakata, potiče bolju suradnju u administraciji i ekonomiji, utječe na oblikovanje zajedničkih ciljeva u regiji i ono najvažnije

stvara se dobra diplomatska komunikacija u smislu integracija u EU. Sudjelovanje u raznim multilateralnim aktivnostima vezanim za regionalne inicijative je vrijednosni pokazatelj utjecaja i međunarodne pozicije određene države. Za svaku državu je dobro da bude što više dio regionalnih inicijativa, a upravo zbog što boljeg međunarodnog pozicioniranja.

Političke inicijative koje se odvijaju u regiji Balkana mogu se podijeliti u dvije skupine: inicijative koje obuhvaćaju Balkan u širem smislu te inicijative koje se tiču zemalja regije Balkana odnosno koje dodiruju zemlje Balkana i koje su usmjerene na suradnju zemalja Balkana.

3.3. *Regionalne inicijative koje obuhvaćaju Balkan u širem smislu*

Ekomska suradnja crnomorskih država (BSEC)eng. Black sea Economic cooperation - BSEC) je osnovana 25.6.1992. godine na inicijativu Turske. Pored 12 zemalja članica, u radu Organizacije kao promatrači sudjeluju, Austrija, Bjelorusija, Hrvatska, Češka, Francuska, Nemačka, Izrael, Italija, Poljska, Slovačka, Tunis, SAD, Međunarodni crnomorski klub, Tajništvo energetske povelje, EU i Crnomorska komisija, a kao partneri u sektorskom dijalogu su Mađarska, Iran, Jordan, Japan, R. Koreja, Velika Britanija, Crnomorska asocijacija brodara, Asocijacija luka Crnog mora, BSEC-URTA, Crnomorska asocijacija brodograditelja, Crnomorska univerzitetska mreža, Dunavska komisija i dr.

Centralnoeuropska inicijativa (CEI) je regionalni forum za konzultacije i suradnju između zemalja članica. Nastala je kao regionalni forum 1989.godine četiri susjedne zemlje Italije, Austrije, Mađarske i SFRJ. CEI je najstarija regionalna inicijativa koja je za prвobitni cilj imala otvaranje regionalnog dijaloga i povezivanje razvijenijih zemalja sa zemljama Jugoistočne Europe, a sve u svrhu međusobne suradnje i približavanja zapadnim zemljama. Forum se proširio na 17 zemalja, a BiH je postala članicom 1992.godine zajedno sa Slovenijom i Hrvatskom. CEI radi s europskim organizacijama i institucijama poput EU-a, Vijećem Europe, OSCE-om kao i drugim organizacijama za regionalnu suradnju.

Jadransko-jonska inicijativa je nastala tijekom samita o razvoju i sigurnosti Jadranskog i Jonskog mora održanog u Ankoni 2000.godine. Na samitu je usvojena Deklaracija kao osnivački politički akt ove inicijative, a samu inicijativu je pokrenula Italija. Ova asocijacija danas okuplja sedam europskih zemalja koji imaju izlaze na Jadransko i Jonsko more, a to su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Italija, Grčka i Slovenija. Osnovni ciljevi ove inicijative su poticanje razvoja i sigurnosti u jadransko-jonskoj regiji, zatim

intenziviranje suradnje među zemljama i poticanje zemalja na integracijske procese. Jadransko-jonska inicijativa je forma za bolju komunikaciju među zemljama, jačanje multilateralne suradnje na područjima prometa, pomorstva, turizma, obrazovanja, zaštite okoliša i kulturnog nasljeđa te razvoja malih i srednjih poduzeća.

Strategija EU za region Dunava odnosno **Proces Dunavske suradnje** je nastala na inicijativu šefova vlada Rumunjske i Austrije, a Europsko Vijeće je tijekom sastanka 2009.godine mobiliziralo EK s ciljem razvijanja strategije EU za regiju Dunava. Bosna i Hercegovina svoje sudjelovanje u Strategiji EU za regiju Dunava vidi preko rijeke Save i to putem Savske komisije koju čine BiH, Srbija, Hrvatska i Slovenija. Na ovu temu održano je više sastanaka, a jedan od važnijih je Samit održan u Budimpešti u veljači 2010.godine kada je usvojena Deklaracija koja je nastala na inicijativu predstavnika zemalja EU koje pripadaju Dunavskoj regiji.

Međunarodna komisija za sliv rijeke Save je formirana na osnovu Okvirnog sporazuma o slivu rijeke Save od strane Savske komisije u Kranjskoj Gori u prosincu 2002.godine. Sporazum je stupio na snagu u prosincu 2004.godine. Zemlje potpisnice su BiH, Hrvatska, Slovenija, Srbija i Crna Gora. Savska komisija osnovana je s ciljem uspostave međunarodnog plovног režima, uspostave održivog upravljanja vodama te poduzimanja mјera za sprječavanje opasnosti i smanjivanje štetnih posljedica. Okvirni sporazum o slivu rijeke Save je međunarodni ugovor koji sadrži sve aspekte upravljanja vodnim resursima i kojim je uspostavljena Međunarodna komisija za sliv rijeke Save s pravnim statusom. Sjedište Savske komisije je u Zagrebu.

Unija za Mediteran je nastala Samitom u Parizu 2008.godine na inicijativu francuskog predsjednika N.Sarkozyja, a okuplja 43 zemlje među kojima je i Bosna i Hercegovina. Ovaj proces europsko-mediteranske suradnje počeo je već 2005.godine u Barceloni, a tada je utemeljena Euro-mediteranska asocijacija. Ona je okvir za političke, ekonomske i socijalne veze te suradnju na Mediteranu. U posljednjih 15 godina ova asocijacija je ostvarila niz ciljeva koji se odnose na promicanje pravde, sigurnosti, migraciju, ekonomskih reformi, unaprjeđenje civilnog društva i uopće razvoja zemalja članica.

3.4. *Regionalne inicijative koje se bliže odnose na zemlje Jugoistočne Europe*

SECI (Southeast European Cooperative Initiative) odnosno Inicijativa za suradnju u Jugoistočnoj Europi nastala je na poticaj SAD-a u travnju 1996.godine. EU je prihvatile ovu

inicijativu usvojivši tzv. „Točke zajedničkog razumijevanja“ između SAD-a i EU-a, u listopadu 1996.godine. SECI doprinosi procesu regionalne suradnje u jugoistočnoj Europi a posebice na području borbe protiv terorizma i organiziranog kriminala, olakšavanje trgovine i otklanjanje prepreka na graničnim prijelazima. Ostala programska područja su energetika, malo i srednje poduzetništvo te prometna infrastruktura. Najvažnija misija ove inicijative je stabilizacija regije i podrška implementaciji Daytonskog sporazuma. Sjedište ove inicijative je u OSCE Hofburgu u Beču.

Pakt stabilnosti je utemeljen na iskustvu krznog menadžmenta, a smatra se prvim ozbiljnim pokušajem međunarodne zajednice za stabiliziranjem regije, poticanje suradnje među državama i uspostavljenjem dugoročne strategije za prevenciju nastanka sukoba. Pakt o stabilnosti pokrenut je na inicijativu EU u Kolnu 10.lipnja 1999.godine. Potvrda Pakta o stabilnosti napravljena je 30.srpnja iste godine u Sarajevu pod nazivom Sarajevo Summit Document. Među načelima i normama na kojima se Pakt temelji navedeni su: Povelja UN-a, Završni akt iz Helsinkija, Pariška povelja i drugi međunarodni dokumenti koji, između ostaloga promoviraju dobrosusjedske odnose. U poticanju zemalja regije našle su se pored EU-a i mnoge međunarodne institucije poput OEES-a, UN-a, NATO-a, Vijeća Europe, OECD-a, WEU-a, finansijskih institucija te velesile SAD i Rusija. Dio Pakta o stabilnosti se odnosi na formuliranje regionalnih bilateralnih i multilateralnih sporazuma. Pakt o stabilnosti imao je za cilj izgradnju sigurnosnog okruženja, promociji demokratskih sustava i ekonomskog i socijalnog blagostanja. Europska komisija i Svjetska banka određeni su za koordiniranje mjera gospodarske pomoći u regiji. Pakt o stabilnosti je, 27. lipnja 2001. godine, posredovao u postizanju sporazuma o regionalnom povratku, tzv. Agenda for Regional Action. Potrebno je i spomenuti Povelju o slobodi u Solunu 2000.godine oko koje je postignut dogovor o osiguranju najviših međunarodnih standarda za slobodu izražavanja. Povelja predstavlja važne upute za razvoj medija u regiji.

SEECP (Proces za suradnju u jugoistočnoj Europi) je nastao 1996.godine na inicijativu države iz regiona, a ne neke druge međunarodne organizacije ili druge države. Nastao je na inicijativu Bugarske radi stvaranja atmosfere dobrosusjedskih odnosa, stabilnosti i sigurnosti regije. Zemlje članice SEECP-a su Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Bugarska, Grčka, Hrvatska, Rumunjska, Moldavija, Makedonija, Srbija i Turska. SEECP ima za cilj jačanje sigurnosti, ekonomskih odnosa te međusobne suradnje zemalja u okviru demokracije, ljudskih resursa, borbe protiv ilegalnih aktivnosti itd. Bosna i Hercegovina je postala članicom 2001.godine. Usvojena je Povelje o dobrosusjedskim odnosima, stabilnosti, sigurnosti i suradnji u JI Europi na samitu u Bukureštu 2000. godine. Povelja predstavlja

kodifikaciju i sistematizaciju prakse i iskustava ostvarivanih unutar samog SEECP-a. Ona potencira značaj pitanja integracije regije ne samo u „europske“ nego i „euroatlantske“ strukture. Na samitu šefova država i vlada SEECP-a u Zagrebu 2007.godine utvrđen je Aneks Povelji o proceduralnim aspektima i mehanizmima SEECP-a. Ovim dokumentom definiran je odnos RCC-a i SEECP-a. Na samitu 2006.godine u Solunu krenulo se u institucionalizaciju SEECP-a, koji bi kao autentični politički forum regije preuzeo inicijative Pakta stabilnosti. Na temelju tih odluka 2006.i 2007.godine vođena je intenzivna aktivnost na definiranju i stvaranju pravnog statusa nove regionalne organizacije koje će se kasnije zvati Vijeće za regionalnu sigurnost (RCC). Na samitu šefova država i vlada SEECP-a u Zagrebu 2007.godine utvrđen je Aneks Povelji o proceduralnim aspektima i mehanizmima SEECP-a. Ovim dokumentom definiran je odnos RCC-a i SEECP-a.

RCC (Vijeće za regionalnu sigurnost) nastavlja političku koordinaciju dvadeset i pet različitih regionalnih inicijativa koje su razvijene pod okriljem Pakta stabilnosti. Razvijanje regionalne suradnje u Jugoistočnoj Europi ima za cilj dostizanje europskih standarda svake države pojedinačno, i to standarda u europske i euroatlantske strukture. Sve sudionice SEECP-a su članice RCC-A i njegovog Upravnog odbora. Prioriteti djelovanja RCC-a su ekonomija i društveni razvoj, pravosuđe i unutrašnji poslovi, izgradnja ljudskih resursa, suradnja u oblasti sigurnosti i parlamentarna suradnja. Sporazum o sjedištu Tajništva RCC-a sa zemljom domaćinom Bosnom i Hercegovinom potpisana je 14.rujna 2007.godine. Prednosti koje Bosna i Hercegovina ima kao sjedište Tajništva RCC-a je na političkom, globalnom nivou, nivou regionalne suradnje.

CEFTA/CEFTA 2006 (eng. Central European Free Trade Agreement) je Sporazum o slobodnoj trgovini centralne Europe. Odnosi se na suradnju zemalja središnje Europe, a nastao je 1992.godine u Krakowu kojeg su potpisale tadašnja Čehoslovačka, Mađarska i Poljska sa svrhom unaprjeđivanja razmjene i otklanjanja carinskih i drugih trgovinskih prepreka stvaranjem trgovinske zone između zemalja članica. Stvaranje zone slobodne trgovine ima ekonomski ali i politički cilj zbog čega CEFTA zaslužuje biti uključena u inicijative koje se mogu smatrati glavnim nositeljem regionalne suradnje. Osnovni ciljevi CEFTA-e su usklađivanje razvoja ekonomskih odnosa, osiguranje istog trgovinskog tretmana i uklanjanje carinskih zapreka. Moramo istaći da je CEFTA djelovala kao jedna od pripremnih aktivnosti na putu ka punopravnom članstvu u EU. 2006.godine u Briselu je parafiran Sporazum o izmjeni i pristupanju CEFTA-i a kojim je omogućeno pristupanje ovom sporazumu zemljama jugoistočne Europe. Sporazum su potpisale 19.prosinca 2006.godine Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Moldavija, Makedonija, Srbija,

UNMIK/Kosovo, Bugarska i Rumunjska. Ovaj sporazum se kasnije popularno zove CEFTA 2006. Zasnovan je na iskustvu zemalja regije jugoistočne Europe u liberalizaciji trgovine, kroz provođenje bilateralnih ugovora o slobodnoj trgovini i njihovoj pripremi za članstvo u EU. Sporazum o izmjeni i pristupanju CEFTA-i/CEFTA 2006 u Bosni i Hercegovini stupio je na snagu 22.11.2007. godine.

Bosna i Hercegovina je predsjedavala CEFTA-om 2013. godine, kada je usvojena strategija zemalja jugoistočne Europe SEE 2020, koja prati strategiju Europske unije 2020, a sve pod pokroviteljstvom Vijeća za regionalnu suradnju (RCC).

Sporazum CEFTA pruža BiH poticaj za modernijim i stabilnijim uvjetima reguliranja trgovine u regionu, uključujući i takozvane nove oblasti. Sporazum regulira odnose u duhu pravila WTO-a, kao i drugih međunarodnih pravila koja se odnose na industrijsku svojinu, konkurenčiju, usluge, javne nabavke a slučaju sporova daje pravo na arbitražu, što je veoma značajno za BiH, jer još nije članica WTO-a, pa je ovim sporazumom dobila obaveze, ali i zaštitu na svjetskom tržištu.

Berlinski proces je međuvladina inicijativa s ciljem jačanja veza između Zapadnog Balkana i zemalja Europske Unije, kao i jačanje ekonomске suradnje unutar Zapadnog Balkana. U Berlinskom procesu sudjeluju zemlje Zapadnog Balkana i zemlje članice EU: Njemačka, Austrija, Francuska, UK, Europska komisija i Europska služba za vanjsko djelovanje.

Royaumontski proces je rezultat političke inicijative EU koji je imao za cilj jačanja stabilnosti i dobrosusjedskih odnosa među državama Zapadnog Balkana. U procesu su sudjelovali: Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, SR Jugoslavija, Makedonija, Albanija, Rumunjska, Bugarska, Mađarska, Turska, Njemačka, Danska, SAD, Francuska, Grčka, Italija, Portugal, Rusija, Švedska, Austrija, Španjolska, Finska, Velika Britanija, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Vijeće Europe, EU i OESE. Rayoumontski proces je prva inicijativa u regiji (prosinac, 1996.godine) koja je usmjerila svoje djelovanje na implementaciju Daytonskom mirovnog sporazuma. Ovaj proces je bio pod pokroviteljstvom Francuske. On je opsežan pristup ublažavanju sukoba i izgradnje boljih odnosa među državama regije, a u njemu se isprepleću dva cilja: ohrabrvanje demokratizacije i unaprijeđivanje i širenje novih komunikacijskih kanala među zemljama, stvaranje mreža suradnje među različitim organizacijama.

3.5. Ostale regionalne inicijative za suradnju država jugoistočne Europe

Postoji još niz jednakovrednih inicijativa koje su se pokretale radi bolje regionalne suradnje među državama jugoistočne Europe odnosno Zapadnog Balkana, a odnose se na oblast infrastrukture, migracije i izbjeglica, energetike, prometa, informatike, demokratizacije i društvenog razvoja, civilnih aspekata, parlamentarne suradnje. Najznačajnije su MARRI (Regionalna inicijativa za migracije, azil i raseljene osobe), RAI (Regionalna antikorupcijska inicijativa), RACVIAC (Regionalni centar za pomoć u provođenju sporazuma o kontroli naoružanja i verifikaciji, Centar za sigurnosnu suradnju), SELEC (Centar za suradnju u oblasti europskog prava u jugoistočnoj Europi, RP-SSCSR (Regionalni program za koordinaciju u oblasti socijalnog osiguranja i reformi socijalnog osiguranja u jugoistočnoj Europi), CPESSES (Centar javnih službi za zapošljavanje zemalja jugoistočne Europe), SEEHN (Zdravstvena mreža jugoistočne Europe)...

MARRI (Regionalna inicijativa o migracijama, azilu i povratku izbjeglica) je nastala spajanjem dvije inicijative Pakta stabilnosti, Inicijative o migracijama i azilu (MAI) i Inicijative o regionalnom povratku raseljenih lica (RRI). Program djelovanja ove inicijative obuhvaća područje migracija, azila, viznog režima, povratak raseljenih lica, konzularnu tematiku i upravljanje granicama. Cilj inicijative je unaprjeđenje upravljanja kretanja ljudi na području zapadnog Balkana. Glavna tijela MARRI-a su regionalni centar, regionalni forum i upravni odbor. Zemlje članice ove regionalne inicijative su: Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Crna Gora, Albanija, Makedonija i Srbija. 2006.godine na ministarskom sastanku zemalja članica u Beogradu Bosna i Hercegovina je preuzela jednogodišnje predsjedavanje Regionalnim forumom ove inicijative.

RAI (Regionalna antikorupcijska inicijativa) utemeljena 2000.godine u Sarajevu pod okriljem Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Europu, danas Vijeća za regionalnu suradnju u jugoistočnoj Europi. Regionalno vlasništvo i upravljanje inicijativom temeljne članice su preuzele 2007.godine potpisivanjem Memoranduma o razumijevanju u Zagrebu. Regionalna suradnja na području suzbijanja korupcije započela je u okviru Pakta stabilnosti i to usvajanjem Antikorupcijske inicijative Pakta o stabilnosti (SPAI) potpisanim u Sarajevu u veljaći 2000.godine. Ovaj Memorandum o suglasnosti je potpisalo devet zemalja; Albanija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Crna Gora, Hrvatska, Makedonija, Moldavija, Rumunjska i Srbija. 2007.godine na sastanku Upravnog odbora u Podgorici, SPAI mijenja naziv u Regionalnu antikorupcijsku inicijativu (RAI). Preporuke u okviru ove inicijative se odnose na poboljšanje suradnje u sljedeći oblastima: reformi pravosuđa i javne uprave, negativne

percepcije korupcije, ulaganja intenzivnijih napora u oblasti obrazovanja i podizanja javne svijesti, zatim poboljšanje položaja kadrova u tijelima za borbu protiv korupcije itd.

REKOM (Regionalna inicijativa za utvrđivanje ratnih žrtava) odnosno Regionalna komisija za utvrđivanje činjenica o svim žrtvama ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava počinjenih na teritoriju bivše SFRJ u razdoblju od 1991.-2001.. Koalicija za REKOM okuplja više od 15000 organizacija civilnog društva, pojedinaca i svih država nastalih raspadom bivše SFRJ.

RACVIAC (Centar za sigurnosnu suradnju) je međunarodna, nezavisna, neprofitna i akademska organizacija osnovana od zemalja Jugoistočne Europe s ciljem promicanja dijaloga i suradnje u području sigurnosti. On predstavlja snažan instrument za jačanje stabilnosti država regije ali i platformu za prenošenje znanja i iskustava u druga područja. Inicijativu za osnivanje RACVIAC-a sa sjedištem u Republici Hrvatskoj pokrenula je 1999.godine Njemačka. RACVIAC je počeo djelovati kao multinacionalno regionalno središte za pomoć u provedbi sporazuma o nadzoru naoružanja u zemljama Jugoistočne Europe. Zbog neprestanih promjena u sigurnosnom okruženju i području Jugoistočne Europe, zatim zbog gašenja Pakta o stabilnosti zainteresirane države Procesa suradnje u JI Europi pristupile su reorganizaciji i preustroju RACVIAC-a. Ugovor o RACVIAC-u Centru za sigurnosnu suradnju potpisana je 14.travnja 2010.godine od strane Hrvatske, Albanije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Makedonije, Grčke, Srbije, Turske i Rumunjske. Pridružene članice su Austrija, Češka, Danska, Francuska, Njemačka, Mađarska, Italija, Nizozemska, Norveška, Rusija, Slovenija, Španjolska, Švedska i UK. Glavno težište djelovanja RACVIAC-a su reforme sigurnosnog sektora, međunarodna suradnja glede bržeg integriranja zemalja Jugoistočne Europe u euroatlantske integracije te sigurnosna suradnja u području kontrole naoružanja.

Tablica 2. Regionalne inicijative u kojima sudjeluju BiH i Hrvatska

Regionalne inicijative	Bosna i Hercegovina	Republika Hrvatska
Proces suradnjenu JI Europi	x	x
Odbor za investicije u JI Europi /SEEIC	x	x
Sporazum o slobodnoj trgovini/CEFTA	x	-
Savjetodavno Vijeće/BAC	x	x
Zdravstvena mreža JI Europe/SEEHN	x	x

Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj/ SWG	x	o
Inicijativa za elektronsku JI Europu/eSEE	x	x
Centrar poslodavaca Jadranske regije/AREC	x	x
SEE trade Union forum/ SEETUF	x	x
Centre of eGovernance Development/CeGD	x	x
Investemnt Compact for SI Europe/OECD	x	x
SEE mreža zapošljavanja i socijalne policije/SEESPN	x	x
Centar javnih službi za zapošljavanje u JI Europi/CPESSC	x	x
ISSIS programme Secretariati	x	x
Regionalna antikorupcijska inicijativa/RAI	x	x
Centar za sprovodenje zakona u JI Europi/SELEC	x	x
Zdravstvena mreža JI Europe/SEEHN	x	x
Savjetodavna grupa tužitelja JI Europe/SEEPAG	x	x
Asocijacija šefova policije u JI Europi/SEPCA	x	x
Konvencije o policijskoj suradnji u JI Europi/PCC SEE Secretariat	x	-
Mreža žena policajaca/WPON	x	x
Proces za suradnju u JI Europi/SEECP	x	x
Mreža tužitelja Zapadnog Balkana/PROSECO	x	x
Vijeće za regionalnu suradnju/COSAP	x	-
Parlamentarna skupština Procesa za suradnju u JI Europi/SEECP PA	x	x
Parlamentarni forum Cetinje	x	x
Asocijacija članica Balkana	x	-
Tajništvo energetske zajednice/ESC	x	-
Transportne organizacije JI Europe/SEETO	x	x
Međunarodne komisija za sliv rijeke Save/ISRBC	x	x
Regionalni centar zaštite okoliša srednje i JI Europe/REC	x	x
Regionalna ekološka mreža/RENA	x	x
Mreža udruženja lokalnih vlasti JI	x	x

Europe/NALAS		
Inicijativa za zonu zajedničkog pružanja usluga u JI Europi/JSPA	o	-
Radna grupa za kulturu i društvo RCC-a/TFCS	x	x
Radna grupa za ravnopravnost spolova/GTF	x	x
Obrazovno-reformska inicijativa za JI Europu/ERISEE	x	-
Regionalna škola za javnu upravu/RESPA	x	x
Regionalni centar za znanost i inovacije/WISE	x	x
Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija na području JI Europe/SEECEL	x	x
Inicijativa za regionalnu konkurentnost/RCI	x	-
Fond Zapadnog Balkana/ABC	x	-
SEESAC	x	x
SEDM	x	x
SEEC	x	x
SEEBRIG	o	o
Američko-jadranska povelja	x	x
Ukupno	48	42

x: član, -: nije član, o: promatrač.

3.6. Angažman međunarodnih institucija pri unaprijeđenju regionalne sigurnosti i izgradnji kvalitete odnosa

2000.godine na Samitu u Zagrebu europska petnaestorica i predstavnici država Jugoistočne Europe dali su značajan napredak u politici prema zemljama te regije. Tim se Samitom jamčila europska perspektiva te uvažavanje postignuća i napora svake članice na putu prema EU. Zagrebačkim Samitom otvoreno je novo poglavje u normalizaciji odnosa u regiji, a zahvaljujući pritiscima UN-a, EU-a, OEES-a i SAD-a.

Glavni ciljevi ovog Samita su:

- Stabilizacija zemalja
- Međusobni politički dijalog
- Stvaranje zone slobodne trgovine

- Suradnja pravosuđa i unutarnje politike
- Suzbijanje kriminala i korupcije
- Promocija regionalne suradnje
- Pripremanje članica za pridruživanje odnosno članstvo u EU.

Najvažniji primjer i instrument dugoročnoj stabilnosti regije zapadnog Balkana je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju. Tim Sporazumom se uspostavljao ugovorni odnos između zemlje koja je potencijalna članica EU i Europske unije. Ovim sporazumom su se omogućile temeljne pripreme za punopravno članstvo u EU ali i prevencija sukoba, osnivanje demokratskog višestranačkog političkog sustava te samoodrživo tržišno gospodarstvo. Od 2000.godine politika Europske Unije prema zemljama Jugoistočne Europe se značajno promijenila, napredovala je, a godina 2004.je važna prekretnica za EU zbog članstva 10 novih država. Time je Europska Unija postala značajan subjekt međunarodnih odnosa te globalni svjetski faktor na području obrane i sigurnosti.

Značajan događaji za Jugoistočnu Europu su sastanci 2003.godine u Helsinkiju i Solunu. Ove dvije konferencije utrle su put zemljama Jugoistočne Europe da se približe članicama EU. Na konferenciji je Europsko Vijeće objavilo da podupire potpuno ulazak regije u Uniju. Bitno je naglasiti da regionalna suradnja u Zapadnom Balkanu nije samo dio uvjeta EU nego ide u prilog i interesima zemalja Zapadnog Balkana. Europska regionalna suradnja pozicionira se kao ključni princip za političku stabilnost, sigurnost i ekonomski razvoj Zapadnog Balkana. Politika Europske unije prema zemljama Zapadnog Balkana je definirana u okviru Procesa stabilizacije i pridruživanja koji je Europska komisija pokrenula u svibnju 1999. godine. Regionalna suradnja kao dio razvoja dobrosusjedskih odnosa, razvijanja stabilnosti i osiguranja sigurnosti ima važno mjesto u Hrvatskoj vanjsko-političkoj aktivnosti.

Članstvom u NATO i EU, uloga Republike Hrvatske u promicanju regionalne sigurnosti i suradnje s drugim susjednim državama je sve veća. Posebice se to odnosi na Bosnu i Hercegovinu. Upravo je taj euroatlantski proces ubrzao širenje zone stabilnosti u regiji. Osnovna je težnja EU stvaranje zone stabilnosti i ekonomskog prosperiteta s kojim će sve zemlje imati perspektivu povezivanja i članstva s EU. Upravo formiranje koncepata za regionalnu suradnju, a u cilju prelaska područja JI EU iz faze krize i nestabilnosti u fazu napretka i sigurnosti, ključan čimbenik u podupiranju regionalnih okupljanja u regiji jugoistočne Europe. U politici odnosa prema regiji, EU ima za cilj jačanje suradnje susjednih država, što se ovdje odnosi na BiH i Hrvatsku, zatim stvaranje uvjeta za regionalnu sigurnost i prevladavanje neriješenih pitanja. U tom je sadržana i želja EU o primjeni europskih standarda na ovom području i konačno integraciji.

EU u okviru regionalnog pristupa regiji jugoistočne Europe pruža finansijsku pomoć u raznim projektima koji su od važnog značaja za ovo područje. Finansijska pomoć instalirana je pomoću PHARE programa. Iako zamišljen kao pomoć zemljama Srednje i Istočne Europe, posebno Poljske i Mađarske, PHARE program obuhvatio je i zemlje u procesu članstva u EU, a tada su to bile Hrvatska, BiH, Albanija, Makedonija... Elementi PHARE potprograma su bili osnova za različite oblike tehničke suradnje, suradnje na području razvoja i istraživanja, te obrazovanja. Osim PHARE program razvojnu pomoć zemljama zapadnog Balkana pružile su međunarodne institucije poput MMF-a i EBRD-a. Europska banka za obnovu i razvoj (EBRD) (engl. European Bank for Reconstruction and Development - EBRD) osnovana 1991. godine s ciljem pružanja pomoći socijalističkim zemljama među kojima su i SFRJ. Njen rad usmjeren je na tržišnu privredu, a uvjet za korištenje je poštivanje ljudskih prava, razvijanje stranačke demokracije, izgradnja pravne države i tržišna orijentacija.

Na inicijativu EU-a međunarodna zajednica je 1999. godine formirala Pakt o stabilnosti, a u cilju razvoja i stabilnosti regije jugoistočne Europe. Ovim Paktom nastojao se postići snažan politički proces i razvoj te dobrosusjedski odnosi među državama. U Paktu o stabilnosti je veliki broj načela i normi kojih su se države obavezne pridržavati kao ključni sudionici Konferencije (Povelja od dobrosusjedskim odnosima, Završni akt iz Helsinki, Pariška povelja...). Ciljevi Pakta stabilnosti se odnose na promociju demokratskih načela, poštivanja ljudskih prava, ekonomski napredak te jačanje mira i suradnje. Europska komisija u okviru pristupnih pregovora angažira se dajući smjernice i redovita godišnja izvješća o napretku BiH, postignutim institucionalnim reformama i daje prijedloge za nastavak realizacije za BiH važnih projekata.

4. DINAMIKA ODNOSA BOSNE I HERCEGOVINE I REPUBLIKE HRVATSKE U OKVIRU NOVOG GEOPOLITIČKOG DISKURSA

4.1. Novi geopolitički diskurs

Stanje u regiji potrebno je analizirati u okviru geopolitičkih promjena nastalih nakon Hladnog rata i stvaranja novog svjetskog poretku te procesa globalizacije i demokracije. Upravo novi globalni akteri određuju globalizacijske procese koji su dali i još uvijek daju značajan doprinos u procesima stabilizacije i transformacije regije jugoistočne Europe. Upravo SAD, EU i međunarodne finansijske institucije imale su presudan utjecaj na aspekte stabilizacije i

transformacije spomenute regije, koja počinje od međunarodnog priznanja novih država, zaustavljanjem sukoba i oblikovanjem raznih mirovnih rješenja te ono posljednje gospodarske i političke integracije u NATO i EU, a u cilju geopolitičke transformacije prostora Zapadnog Balkana.

U okviru novog geopolitičkog diskursa koji se temelji na procesima izvoza i širenja demokracije i globalizacije, važno je spomenuti niz geopolitičkih činjenica koje su oblikovale suvremene međunarodne odnose te novi oblik moći koji vode globalni akteri. Upravo u novom svjetskom poretku globalizacijske procese usmjerava SAD, a veliki utjecaj imaju i međunarodne institucije, transnacionalne korporacije, finansijske i vojne institucije i organizacije. Nesumnjivo su Sjedinjene Američke Države pokretačka snaga globalizacijskih procesa putem kojih usmjeravaju djelovanje drugih moćnih globalnih aktera:

- 1) međunarodnih finansijskih institucija
- 2) transnacionalnih korporacija
- 3) međunarodnih gospodarskih i vojno-političkih saveza (Europske Unije i NATO-a).

Promjene u geopolitici mijenjaju koncept međunarodnog djelovanja vanjske politike. Međunarodnu scenu su najviše potresli događaji poput terorističkih napada na europskom tlu i ratova na Istoku (Irak, Afganistan) i doveli su do razlika u stavovima u transatlantskoj suradnji i ulozi SAD-a. Ratovi na Istoku pokazali su na ograničenja europskih vojnih kapaciteta, a takav razvoj događaja nametnuo je potrebu proširivanja vanjskopolitičke agende EU-a. Nove prilike za djelovanje EU-na Balkanu otvorile su se smanjivanjem vojnog prisustva SAD-a i to 2004.godine kada su mandat NATO-ih snaga na Balkanu preuzele EU snage u sklopu misije Althea. EU je tako formirala nove pristupe kako bi ojačala svoju geostratešku poziciju i razvila Europsku sigurnosnu strategiju (ESS) kojom je identificirala dva važna strateška cilja: izgradnju sigurnosti i izgradnju međunarodnog poretku zasnovanog na efektivnom multilateralizmu.

Dimenzije vanjske politike EU-a kroz politiku proširenja ostvarile su dalekosežne promjene i efekte u koncipiranju vanjskopolitičke strategije EU-a, a uokvirene u noviju Globalnu strategiju EU-a koju je predstavila Federica Mogherini. Zemlje članice EU-a su glavni akteri u provođenju politike prema regiji Jugoistočne Europe, a ne tijela EU. To je prije svega rezultat postojanja vlastitih interesa određenih članica za rješavanje spornih pitanja neke zemlje.

Zbog rastućeg značenja energetika u geopolitici 21. stoljeća jugoistok Europe, a time i pripadajući dio Zapadnog Balkana kao najkraći tranzitni put između zapadne Europe te naftom i plinom bogatog područja srednje Azije i Kaspijskoga bazena, postaje dijelom nove

velike geopolitičke igre te se kao takav nalazi u središtu interesa SAD-a, Europske Unije, Rusije, ali posljednjih godina i Turske. Bosna i Hercegovina se nalazi geografski u promjenjivim granicama Balkana, politički u regionu prekinutih državno-pravnih veza s bivšom Jugoslavijom, ujedno prostorno-političkim odnosima vezanim za susjedne države. Države nastale raspadom Jugoslavije, njih sedam, opterećene su ratovima i sukobima koji se preljevaju na unutarnje i vanjske poslove država, tvoreći jedan geopolitički subjekt. Bosna i Hercegovina, kao geopolitički subjekt, svoj geopolitički položaj danas može izvesti iz konteksta ratnih događaja, odnosno potpisivanja Općeg mirovnog sporazuma u Daytonu, kao što navodi profesor Nerzuk Ćurak: „Tek je s Daytonskim mirovnim sporazumom, s dokumentom koji ipak pripada registru prethodno pomenutog geopolitičkog deponiranja, Bosna i Hercegovina zadobila geopolitičku relevanciju.¹⁴“.

Prijelazno odnosno tranzicijsko razdoblje nastalo nakon raspada Jugoslavije, označava gospodarsku, političku i ekonomsku transformaciju, a u cilju potpune integracije sa zapadnim demokratskim zemljama. Ovdje se posebno naglašava sigurnost i obrana u euroatlantskom kontekstu. Kao preduvjet gospodarskom razvoju i stabilnosti regije, prometno povezivanje čini prostor Jugoistočne Europe povezanijim i međuvisnim. To se odnosi na geostrategijsku važnost u euroatlantskom kontekstu. Proces cestovne integracije (jonska cesta, koridor 5C, posavski i splitsko-zagrebački koridor) ima snažno geostrateško značenje za obje države, i Bosnu i Hercegovinu i Republiku Hrvatsku. U kontekstu gospodarskog razvoja i sigurnosne stabilizacije upravo koridor 5C ima bitno europsko geostrateško značenje. Republika Hrvatska predstavlja najpogodniju geografsku spojnicu značajnih europskih regija.

Ulaskom Hrvatske u Europsku uniju mijenjaju se geopolitičke okolnosti u regiji iz čega proizlazi novi koncept regionalne suradnje država zapadnog Balkana. Kako Radovan Pavić kaže da stvaranje novih država na prostoru bivše Jugoslavije ne znači kraj dugogodišnje krize koja zahvaća to područje nego zapravo neprestanu ovisnost o stranoj pomoći, što se dugoročno oslikava kroz nestabilnost u regiji. Iako je RH potvrdila identitet sa sigurnosnim i obrambenim elementima, ipak na sigurnosne prilike unutar zemlje znatno utječe nepromijenjeno stanje u okruženju kakvo je Bosna i Hercegovina kao njena susjedna država. Ta nesigurna žarišta regije Jugoistočne Europe zahtijevaju konstantan angažman i reakciju međunarodne zajednice na sudjelovanje u osiguranju mira. Ta neriješena politika pitanja i neprestana koncentracija međunarodne zajednice na ovim prostorima svjedoči o nepostojanju

¹⁴ Politički eseј: Da li je Bosna i Hercegovina važna zemlja?, Nerzuk Ćurak, FPN (objavljen: 22.2.2010) <http://www.ceeol.com/>

dovoljnog povjerenja i sigurnosti kad su u pitanju etnička pitanja u regiji. Na stanje u regiji utječu porast regionalnih nestabilnosti i refleksija poremećaja na globalnoj razini.

4.2. Koncept regionalne suradnje u integracijskim procesima

Važno je naglasiti da “ni jedna euroatlantska organizacija nije spremna u svoje redove primiti državu koja ima nesređene odnose sa susjedima, jer na taj način može malo koristiti integracijskim procesima kojima su pojedine integracije usmjerene¹⁵”.

Regionalna diplomacija je opći trend u razvoju međunarodnih odnosa. Nastala je pojavom regionalnih ekonomskih integracija, a razvija se odvijanjem regionalnih procesa. Regionalna suradnja je noviji vid multilateralne diplomacije. U skladu sa zaključcima Europskog Vijeća iz Santa Maria de Feire (2000.godine) od zemalja Zapadnog Balkana zatraženo je zaključivanje međusobnih sporazuma ili konvencija o regionalnoj suradnji.

Različitim oblicima međunarodne suradnje države unaprjeđuju odnose i regionalni razvoj te klasičnu bilateralnu diplomaciju preobražavaju u modernu regionalnu, a koja je nastala kao odgovor na zahtjeve EU-a. Većina regionalnih inicijativa svoje temelje ima u inicijativama EU-a. Osnovni razlozi koji potiču regionalnu suradnju su očuvanje mira i jačanje međusobnog povjerenja u postkonfliktnim regijama te potreba približavanja EU u političkom i ekonomskom smislu. Raspad SFRJ, nastanak novih država i postkonfliktni period doveo je do nove specifične situacije i izazvao potrebu za boljim oblicima regionalne suradnje. Drugim riječima, vanjski pritisci posebno EU-a uvjetovali su zemljama regije za uspostavljanjem bolje međusobne suradnje i stvaranja prostora regionalne sigurnosti. S druge strane postoji niz faktora koje ometaju proces regionalne suradnje, a tiču se prije svega razlika u ekonomskim, nacionalnim, političkim i drugim interesima, zatim nepostojanje tradicije i razvijanja navika za ovakvim oblicima multilateralne suradnje na ovim prostorima. Postojanje problematike u prošlosti i neriješenih pitanja odnosno regionalnih i lokalnih sporova također su dio objektivnih prepreka koje ometaju regionalne procese suradnje. Postojanje nacionalnih naboja u državama regije smatra se također jednom od prepreka pri regionalnoj suradnji, što za posljedicu ima otežavanje procesa globalizacije i europeizacije. Regionalna suradnja postaje sastavni dio vanjskih i unutrašnjih politika zemalja, i Hrvatske i BiH, a ne samo uvjet ili preporuka EU-a. Snažna regionalna ekomska međuvisnost, zajednički kulturni identitet nagovješćuju buduću povezanost zemalja regije, a u tom im je pomogla i zajednička EU

¹⁵ Vukadinović R., Regionalna suradnja na jugoistoku Europe, časopis Politička misao, vol.43.,broj 2, 2000.god, str.74-75.

perspektiva. Još od Solunskog samita 2003.godine EU-a ohrabruje i podupire ove pozitivne promjene na Balkanu. „(...) Model regionalne suradnje u osnovi je nadogradnja na filozofiju Europske Unije da je dublja suradnja sa susjednim zemljama put do nacionalne, kao i regionalne stabilnosti i rasta, te da takva suradnja služi obostranim interesima.^{16“}

Regionalna suradnja na jugoistoku Europe i promjene koje se događaju u pristupu međunarodne zajednice te euroatlantskom integracijom Hrvatske, stvaraju povoljne uvjete za razvijanje boljih međusobnih odnosa, boljeg dijaloga i suradnje. Ta pozitivna kretanja podupire međunarodna zajednica svojim gospodarskim, vojnim i političkim sredstvima.

Upravo transformacijom odnosa i stvaranjem bolje regionalne suradnje moguće je razmišljati o stvaranju odnosa s Europom i o uključivanju u euroatlantske integracije. Na kojem nivou je trenutno stanje po pitanju regionalne sigurnosti u ovom području govori činjenica da u slučaju da Europa napusti dosadašnju politiku prema regiji, došlo bi ponovno do izbijanja nestabilnosti i mogućih sukoba.

Regionalna suradnja je preduvjet za priključivanje euroatlantskim integracijama, a to je u prvom redu rješavanje pitanja susjednih odnosa i razvijanje različitih oblika suradnje.

Razvijena regionalna suradnja može pomoći u otkrivanju sigurnosnih problema koje postoje u i među zemljama te u njihovom eventualnom rješavanju. Ideja regionalne suradnje upravo je razvijena u regionalnom pristupu EU prema zemljama Zapadnog Balkana, u formi SECI-a i Pakta o stabilnosti.

Vijeće za regionalnu suradnju kao nasljednik Pakta stabilnosti jugoistočne Europe je moglo bi se reći najvažnija poveznica jugoistoka Europe s EU. Vijeće ima pet značajnih područja djelovanja, a to su: energetika i infrastruktura, gospodarski i društveni razvoj, pravosuđe i unutarnji poslovi, sigurnosna pitanja i ljudski resursi. Vijeće je od velike važnosti za razvoj regionalne suradnje i promicanja boljih susjednih odnosa te u okviru strategije *new deal-a* predlaže i priprema niz projekata ključnih za razvoj regije. Glavne značajke djelovanja Vijeća za regionalnu suradnju su poticanje društvenog i gospodarskog razvoja, promicanje europskih i euro-atlantskih integracija. Na Summitu SEECP-a u Zagrebu 11. svibnja 2007. godine usvojena je Zagrebačka deklaracija i Zagrebački završni akt o jačanju SEECP-a. Također potpisani je Protokol uz Povelju o dobrosusjedskim odnosima, stabilnosti, sigurnosti i suradnji u Jugoistočnoj Europi, potvrđena je odluka o imenovanju veleposlanika Hide Biščevića glavnim tajnikom Vijeća za regionalnu suradnju te odluka o Sarajevu kao sjedištu Tajništva RCC-a. Potpisani dokumenti su od ključne važnost za uspostavljanje dobre suradnje država u

¹⁶ Knezović S., Postkonfliktni okviri regionalne sigurnosti i suradnje u jugoistočnoj Europi-inicijative Europske Unije, Politička misao, vol.43., br.2, 2006.god., str.99.

regiji i promicanje sigurnosti i stabilnosti kao njenih ključnih elemenata ali i potvrde da BiH aktivno sudjeluje u promociji regionalnog dijaloga i regionalne sigurnosti.

Regionalna suradnja susjednih država najbolje se očituje kroz Proces suradnje u Jugoistočnoj Europi (SEECP) koji temelji svoje djelovanje na poboljšanje dobrosusjedskih odnosa, regionalne suradnje u oblasti politike i gospodarstva. To je jedini politički forum nastao na poticaj same jugoistočne Europe, a ne drugih međunarodnih organizacija. 1996.godine države osnivači potpisale su Deklaraciju o dobrosusjednim odnosima, stabilnosti, sigurnosti i suradnji. Države osnivači su Albanija, BiH, Bugarska, Grčka, Makedonija, Rumunjska, Srbija i Turska. Kasnije su se pridružile i Moldavija, Slovenija, Kosovo te Hrvatska (2004.godine). Partnerstvo za mir kojem je BiH pristupila 14.12.2006.godine ima za cilj uspostavljanje međusobnog povjerenja i suradnje između NATO-a i drugih zemalja. Atlantsko Vijeće BiH je vrlo utjecajna nevladina organizacija koja promovira interes NATO-a. BiH je kandidat za članstvo u NATO-u, a RH je pristupila članstvu u NATO-u 01.travnja 2009.godine. Pored ulaska u EU, pristup članstvu u NATO-u je jedan od najvažniji strateških ciljeva kojima teži BiH. Učlanjenjem BiH u NATO savez rezultiralo bi većim stupnjem sigurnosti i regionalne stabilnosti. Generalni tajnik NATO-a Jen Stoltenberg istaknuo je važnost proširenja NATO-a na zemlje Zapadnog Balkana, što je uvelike pomoglo stabilizaciji regije i osnažilo zemlje koje su se pridružile Sjevernoatlantskom savezu. Vojnim elementima NATO je na hrvatskom prostoru dobio mogućnost jednostavnijeg korištenja infrastrukture koja je potrebna za održavanje snaga u susjedstvu. Hrvatska kao članica NATO-a je novi akter u postavljanju odnosa na Balkanu te time može biti uključena u traženje regionalnih rješenja koja pod palicom NATO-a promiču mir i sigurnost u regionalnom okruženju.

Regionalna suradnja kao ključ stabilnosti uokvirena je Deklaracijom na Samitu u Parizu, 04.srpnja 2016.godine. Prethodni sastanci u Beču, 28.kolovoza 2014.godine i 27.kolovoza 2015.godine doveli su do napretka u oblastima suradnje i bolje povezanosti u oblasti transporta i energije. Utvrđeno je da je dinamika odnosa uspostavljena i različitim sastancima održanim u okviru procesa Brdo-Brijuni, značajno unaprijedila suradnju i dobrosusjedske odnose. Zemlje Zapadnog Balkana su potvrstile opredijeljenost za nastavak suradnje u bilateralnim odnosima.

Tablica 3. Pregled regionalnih aktivnosti i suradnje BiH prema Izvješću EK o napretku (od 2005.do 2019.godine)

<i>Godina</i>	<i>Regionalne aktivnosti Bosne i Hercegovine</i>
---------------	--

2005. godina	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivno sudjelovanje u regionalnim inicijativama (JJI, CEI, SECI, Dunavska strategija) - BiH je ratificirala Sporazum o slobodnoj trgovini s mnogim zemljama - Uspješno predsjedavanje SEECP-om u periodu od 2003.do 2004.godine
2006.godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH je potpisala Zajedničku deklaraciju za osnivanje CEFTA-e - Potpisala Sporazum od energetskoj zajednici - Potpisala Sporazum o zajedničkom europskom području avijacije - I dalje je aktivna sudionica regionalnih inicijativa - Izrazila opredjeljenost za formiranje RCC-a.
2007.godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH je predsjedavajuća zemlja inicijative MARRI - Ratificiran sporazum CEFTA
2008. godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH je pristupila Uniji za Mediteran - Zajedno s HR i Crnom Gorom potpisala Deklaraciju o prekograničnoj suradnji, „Neumska inicijativa“
2009.godina	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivna sudionica u regionalnim inicijativama SEECP, RCC, CEFTA, ECCA - BiH predsjedava Energetskom zajednicom - Usvojen Zakon kojim se štiti domaća proizvoda, (nije u skladu s propisima CEFTA-e)
2010.godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH je aktivni sudionik u regionalnim inicijativama SECI, SEECP, CEI, RCC - Aktivni sudionik u Sporazumu o energetskoj zajednici te Europskom sporazumu o zajedničkom zračnom prostoru - BiH je domaćin Igmanske inicijative
2011. godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH aktivno sudjeluje u regionalnim inicijativama CEFTA, RCC, SEECP - Aktivna sudionica Sporazuma o energetskoj zajednici i Europskog sporazuma o zajedničkom zračnom prostoru - Usvojen Regionalni strateški dokument - Usvojen Akcijski plan za pravosuđe i unutrašnje poslove

2012. godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH aktivno sudjeluje u regionalnim inicijativama CEFTA, RCC, SEECP - Aktivan sudionik Sporazuma o energetskoj zajednici i Europskog sporazuma o zajedničkom zračnom prostoru - BiH presjedava regionalnom inicijativom MARRI
2013.godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH aktivno sudjeluje u regionalnim inicijativama CEFTA, RCC, SEECP - Aktivan sudionik Sporazuma o energetskoj zajednici i Europskog sporazuma o zajedničkom zračnom prostoru - BiH presjedava CEFTA-om
2014.godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH aktivno sudjeluje u regionalnim inicijativama SEECP, RCC te Sporazumu o energetskoj zajednici - Aktivno podržava Igmansku inicijativu i koaliciju za REKOM - Zajedno s Crnom Gorom i Hrvatskom potpisuje protokol o uspostavljanju zajedničkog centra za policijsku suradnju u Trebinju - BiH zajedno s Makedonijom, Crnom Gorom i Srbijom potpisuje Ugovor o smanjenju cijena roaminga
2015.godina	<ul style="list-style-type: none"> - BiH aktivno sudjeluje u regionalnim inicijativama SEECP, RCC, Inicijativa „zapadno-balkanska šestorka“ i Ugovor o energetskoj zajednici - BiH podržava Igmansku inicijativu i REKOM - Potisan sporazum o graničnom prijelazu s Republikom Hrvatskom - Proširenje Transeuropske transportne mreže
2016.godina	<ul style="list-style-type: none"> - Država je nastavila aktivno učestvovati u regionalnim inicijativama poput Procesa saradnje u jugoistočnoj Evropi (SEECP), Vijeća za regionalnu saradnju (RCC), CEFTA-e i inicijative Zapadnobalkanske šestorke - BiH je uspješno zaključila svoje prvo šestomjesečno predsjedavanje Odborom ministara Vijeća Evrope te preuzeila predsjedavanje Srednje-evropskom inicijativom. - Stupio je na snagu sporazum o međudržavnoj granici

	<p>između Bosne i Hercegovine i Crne Gore i potpisani protokol o prekograničnom nadzoru.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Preporučen nastavak reformske suradnje u okviru Reformske agende - Potpisani sporazum o Europskom partnerstvu s RH
--	--

4.2.1. Regionalni pristup EU-a prema regiji Jugoistočne Europe

Institucije i tijela EU-a poput visokog predstavnika za vanjsku politiku, Europske službe za vanjsko djelovanje, delegacija koje djeluju širom svijeta te civilnih i vojnih misija čine kompletну snagu vanjske politike EU-a. Jedan od najvažnijih segmenata te vanjske politike je odnos EU-a i vanjske politike članica. Zajednička vanjska i sigurnosna politika (ZVSP), Ugovor iz Maastrichta i Ugovor o osnivanju EU-a su osnova razvoja političke i diplomatske dimenzije EU-a. Primjeri uspješne strukturalne vanjske politike koju EU predvodi je Bosna i Hercegovina u okviru Procesa o stabilizaciji i pridruživanju. Ovakav model djelovanja EU je primjenila i u Centralnoj i Istočnoj Europi kroz proces proširenja. Politika proširenja koja se odnosi na Zapadni Balkan i dalje nosi veliki potencijal za strukturalne promjene. Osnovi elementi strukturalne vanjske politike su ideja održivosti, trajni principi organiziranja koji diktiraju političke, pravne, socijalne, ekonomski i sigurnosne odnose. „Europska unija postepeno razvija svoju vanjskopolitičku komponentu, pojavljujući se u mnogim oblastima kao značajan globalni akter^{17“}

Političke interese EU-a u „problematičnim zemljama“ zastupaju specijalni predstavnici. Oni predstavljaju glas EU-a, imaju značajnu ulogu u razvijanju ZVSP-a te rade na poboljšanju položaja EU-a na međunarodnoj sceni. Od 2002.godine pa sve do 2011.godine Visoki predstavnici međunarodne zajednice u BiH koji svoj mandat temelje na osnovu Daytonskog sporazuma, ujedno su bili i Specijalni predstavnici EU-a. Mandat Specijalnog predstavnika EU-a uređen je Ugovorom iz Amsterdama. U Bosni i Hercegovini trenutni Specijalni predstavnik EU-a je ambasador Johann Sattler koji je ujedno i šef Delegacije EU-a u Bosni i Hercegovini.

28.listopada 1996.godine na sastanku Vijeća ministara u Luksemburgu prihvaćen je dokument „Budući ugovorni odnosi s nekim državama Jugoistočne Europe“. Ovaj dokument je izraz

¹⁷ Miraščića Džananović N., Uvod u vanjsku politiku Europske Unije [Elektronski izvor], Sarajevo : Fakultet političkih nauka, 2018. Str.276.

regionalnog pristupa EU prema regiji gdje su određeni ciljevi a koji se odnose na poticanje političkih i gospodarskih reformi odnosno uspostavljanja političke i gospodarske stabilnosti s obavezom poštivanja ljudskih i demokratskih prava i načela. EU ocijenivši pozitivno poboljšanje stanja nakon prestanka sukoba, ovim regionalnim pristupom želi postići ciljeve u regiji koji se odnose na uspješnu implementaciju Daytonskog i Erdutskog sporazuma, stvoriti regiju političke stabilnosti i ekonomskog prosperiteta. Kao najvažniji element regionalnog pristupa je stvaranje dobrosusjedskih odnosa među zemljama u regiji. U izvještaju Komisije o perspektivama razvoja regionalne suradnje, Vijeće ministara je odredilo da se regionalni pristup najviše treba odnositi na (tadašnje) zemlje kojima EU nije prihvatile smjernice o pregovorima za članstvo u EU. Ovdje je potrebno naglasiti stav EU o budućim pregovorima o ugovornim odnosima, a koji su uvjetovani spremnošću zemalja na regionalnu suradnju. Drugim riječima, regionalni pristup je koncipiran na političkim i gospodarskim kriterijima koje je utvrdilo Vijeće ministara, a ti kriteriji su osnova za razvijanje odnosa s EU. Dodatni kriteriji su se odnosili na BiH, a to su uspostavljanje funkcioniranja institucija koje su definirane ustavom, pokretanje procesa slobode kretanja ljudi, kapitala i dobara unutar BiH, suradnja s Visokim predstavnikom, dokazi o suradnji s Međunarodnim sudom u Haagu. Što se tiče RH od nje je zatraženo poštivanje obaveza Erdutskim sporazumom i suradnja s OESEM i UNTAES-som, zatim otvaranje granice između Hrvatske i Republike Srpske, dokazi o stvarnom pritisku na bosanskohercegovačke Hrvate u svrhu raspuštanja struktura Herceg-Bosne i funkcioniranja s Federacijom BiH, itd. Napredak svake od zemalja u zadovoljenju jasno definiranih kriterija je pod monitoringom Europske komisije. U sastavu izvješća koje je ona davala najvažniji elementi tiču se poštivanja demokratskih načela, vladavina prava, zaštita manjina, gospodarske reforme i regionalna suradnja. EU jasno je istakla da će aktivno podupirati regionalnu suradnju, ali i države regije moraju biti spremne međusobno surađivati i razvijati komunikaciju.

Regionalni pristup je u suštini polazio od potrebe stvaranja zone stabilnosti u regiji, zone sigurnosti i prosperiteta, zatim jačanje međusobnih odnosa i suradnje zemalja u regiji. Ovaj regionalni pristup EU je popratila osiguranjem financijske i tehničke pomoći zemljama Jugoistočne Europe u vrijednosti od 4.5 milijardi eura (razdoblje od 1991.do 1999.godine). Bez obzira na velika ulaganja i strateške ciljeve kojima je težila prema zemljama regije, EU ipak nije u potpunosti mogla osigurati potpunu stabilnost, iz čega je proizašla daljnja potreba za odlučnijim i većim inicijativama i koracima. Taj veći korak je bio upravo Proces stabilizacije i pridruživanja koji je dao novi poticaj u dobrosusjedskoj politici temeljenoj na rješavanju sporova pregovorima, poštivanju ljudskih prava, demokratskih načela i

međunarodnih obaveza. Proces stabilizacije i pridruživanja (SEECP), pokrenut u Sofiji 1996.godine a ustanovljen 1999. godine kao nova vanjskopolitička strategija EU-a prema Zapadnom Balkanu (Hrvatska, BiH, Srbija, Crna Gora, Albanija, Kosovo (UNMIK) i BJR Makedonija), unaprijedio je postojeći Regionalni pristup EU-a tako da je reafirmirao ciljeve dotadašnje politike EU-a s ciljem jačanja regionalne suradnje, sigurnosti i stabilnosti, gospodarske suradnje te preobrazbom regije iz nestabilnosti u područje stabilnosti i mira. Ti ciljevi su se odnosili na uspostavu demokracije i pravne države, poštivanje ljudskih i manjinskih prava, ekonomski prosperitet i regionalnu suradnju kao stabilizirajuće čimbenike. Zaključivanjem ovog Sporazuma uspostavlja se ugovorni odnos između države kao potencijalne članice i Europske unije te omogućuju pripreme za punopravno članstvo u Europskoj Uniji. Ovaj Sporazum ima za cilj očuvati Kulturu prevencije sukoba na Europskom prostoru. Europsko Vijeće je 2000.godine u Feiri zaključilo da su zemlje zapadnog Balkana koje sudjeluju u Procesu stabilizacije i pridruživanja potencijalni kandidati za članstvo u EU. Svojim primanjem u članstvo 10 zemalja EU je postala snažan i važan subjekt međunarodnih odnosa i kao takva bitan segment u rješavanju političkih i sigurnosnih pitanja regije. Takva potvrda kao snažnog globalnog faktora uobličena je konferencijom 2003.godine u Helsinkiju i Solunu gdje je došlo do potpunog preokreta. Štoviše, ovim sastankom Europska unija je napravila politički preokret za regiju jugoistočne Europe čime je podupirala ulazak regije u EU. Temeljni dokument SEECP-a je Povelja o dobrosusjedskim odnosima, stabilnosti, sigurnosti i suradnji u Jugoistočnoj Evropi usvojena je 12.veljače 2000. godine u Bukureštu. Ona je temeljni dokument procesa koji definira glavne procese suradnje. Temeljna načela Procesa stabilizacije i pridruživanja su:

- konkretna perspektiva punopravnoga članstva, ponuđenog od Europske Unije, za sve zemlje regije nakon zadovoljavanja već određenih kriterija
- potpisivanje bilateralnih Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, kao ugovornih formi koje su prvi korak budućega priključenja zemalja Jugoistočne Europe u EU,
- unapređenje regionalne suradnje sa svrhom postizanja političke stabilnosti i ekonomskog prosperiteta u regiji,
- razvijeni programi pomoći (PHARE, koji je zamijenjen CARDS-om),
- promocija političkog dijaloga s EU-om.

Kao dio Procesa o stabilizaciji i pridruživanju EU je pokrenula programe pomoći u obliku CARDS-a. Ovim programom pomoći financirana su područja stvaranja institucionalnog i zakonodavnog okvira koji podupire vladavinu prava, manjina, poštivanje ljudskih prava, povratak izbjeglica, obnovu, gospodarske reforme, socijalni razvoj te promicanje regionalne i

međunarodne suradnje među zemljama korisnicima programa. Tako program CARDS sadržava nacionalnu komponentu koja se odnosila na zemlju korisnicu programa pojedinačno i regionalnu komponentu koja je služila za financiranje zajedničkih projekata zemalja korisnika programa. Uredba Vijeća 2000.godine o CARDS programu odnosila se na potporu sudjelovanju BiH, Hrvatske, Albanije, Makedonije i SR Jugoslavije, a u Procesu o stabilizaciji i pridruživanju. U okviru ovoga razvijena je Regionalna strategija kojoj je bila najvažnija svrha promocija bliskih odnosa i suradnje, te istaknut je plan regionalne politike dogovorene između EU i pet zemalja regije. Proces stabilizacije i pridruživanja je regionalan i bilateralan, što znači da stvara jake veze između svake zemlje i EU-a, ali istovremeno ohrabruje suradnju među tim zemljama međusobno i suradnju s njihovim susjedima u regiji. Najvažniji elementi Procesa stabilizacije i pridruživanja su ugovorne veze među državama, trgovinske povlastice i finansijska pomoć koja im se osiguravala kroz različite strategije i programe. Ovi elementi trajno doprinose izgradnji institucija i održivog razvoja u regiji. Potrebno je istaći da je ovaj proces djelovao kao katalizator demokratskih promjena. Naime, sve zemlje regije počele su s jačanjem demokratskih procesa i institucija, poštivanjem ljudskih i manjinskih prava. Ovaj proces je dugotrajan proces, traži dugotrajnu predanost i napor u ostvarivanju zadanih ciljeva, a napredak treba sagledati na temelju brzine stvarnih promjena u svakoj zemlji ponaosob. U provedi Procesa stabilizacije i pridruživanja naglašavaju se dvije poruke izvučene iz iskustva, a one se tiču prilagođavanje potrebama i specifičnim uvjetima svake zemlje pojedinačno te uspostavljanja odgovarajuće ravnoteže između stabilizacije i procesa pridruživanja.

Na Samitu EU Zapadni Balkan u Bugarskoj Sofiji, 2018.godine Brisel je predstavio nove inicijative koje će imati za cilj pomoći u transformaciji regije, njegovoj boljoj međusobnoj povezanosti i suradnji. Time je potvrđena europska perspektiva zapadnog Balkana. Europski komesar za proširenje EU-a Johannes Han najavio je nove poticaje koje EU daje u cilju ubrzanja transformacije regije. Poticaj EK odnosi se na pružanje finansijske potpore i pomoći u oblasti jačanja bilateralnih odnosa među susjednim zemljama, u oblasti vladavine prava te čvršću kontrolu provođenja reformskih procesa. Na Samitu je posebno naglašena Bosna i Hercegovina kao najvećih izazov u regiji u smislu nužnosti provedbi reformi komplikiranog političkog sustava. Kao najvažnija inicijativa u ovom istraživanju je inicijativa koja se odnosi na razvijanje boljih dobrosusjedskih odnosa u kojoj je naglašena potreba za posvećenje pažnje tranzicijskoj pravdi, problemu nestalih osoba i veća suradnja na području kulture, obrazovanja, mladih i sporta.

4.2.2. Pristup EU-a prema Bosni i Hercegovni

Temeljni cilj politike EU prema BiH je unaprjeđivanje regionalnih odnosa sa zemljama Zapadnog Balkana odnosno Jugoistočne Europe. U okviru ovih političkih ciljeva podupiru se tri elementa, a to su:

- Stabilizacija regije
- Regionalni okvir
- Regionalna suradnja BiH s državama potpisnicama Daytonskog sporazuma.

Postoje tri značajna aspekta vanjske politike EU, a koja utječu na kreiranje vanjske politike BiH. Prvi i najznačajniji aspekt je političko pozicioniranje BiH u odnosu na vanjskopolitičke aktere. Drugi aspekt odnosi se na korištenje finansijske pomoći koju kroz regionalni pristup nudi EU. Treći aspekt vanjske politike odnosi se na razvijanje BiH u institucionalnim okvirima.

Bilateralni odnosi između EU-a i BiH počinju od 1996.godine kada BiH koristi pomoć iz PHARE programa. 1997.godine EU je razvila svoj Regionalni pristup, a Ministarsko vijeće EU-a definiralo je političke i ekonomске uvjete za razvoj bilateralnih odnosa između BiH i EU-a. 1998.godina je veoma važna zbog usvojenja Deklaracije o Specijalnim odnosima između EU i BiH, a koja je dovela do uspostavljanja Konzultativne radne grupe (Consultative task force, CTF) za BiH s ciljem pomoći u pripremi ugovornih odnosa. Proces je 1999.godine ponudio mogućnost integracije, a 2000.godine Mapa puta je identificirala prve korake na tom putu. Ona je identificirala 18 početnih koraka koje bi trebala poduzeti BiH kako bi pripremila Studiju izvodljivosti o pokretanju pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju. U Studiji izvodljivosti (Feasibility Study) koja je urađena 2003.godine EU istražuje trenutnu situaciju u BiH, identificira zahtjeve prisutne u okviru Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju te procjenjuje je li BiH napredovala dovoljno i koliko da bi mogla pristupiti procesu pregovora, a potom uspješno primijeniti Sporazum. 2003.godine Studijom izvodljivosti zaključeno je da BiH mora napraviti znatan napredak u prioritetnim područjima, a prije nego bude spremna za pristupne pregovore. Europska komisija je 21.listopada 2005.godine dala Vijeću Europske unije da započne pregovore o potpisivanju SSP-a, čime je priznala odgovarajući napredak u provođenju reformi iz Studije izvodljivosti. Tako je 21. studenog 2005.godine Vijeće ministara EU odobrilo početak pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju s BiH. Konačni ishod pregovora ovisio je od brzine provođenja reformi, a svaka zemlja je po tom pitanju slučaj za sebe. Hrvatskoj je trebalo do zaključenja pregovora šest mjeseci, a nekim država poput Albanije i tri godine. Diplomatski forum kao

zajednička inicijativa Friedrich Ebert Fondacije¹⁸ i Ministarstva vanjskih poslova BiH je najznačajniji cilj bosanskohercegovačke vanjske politike koja ide u smjeru priprema za stabilizaciju i pridruživanju EU. Ispunjavanju uvjeta za članstvo BiH u EU pomoglo je devet javnih debata koje su se održale od listopada 2003.godine do prosinca 2004.godine. Na Diplomatskom forumu razvijen je dijalog o mjerama koje BiH mora poduzeti da bi postala članicom EU-a, o vanjskoj politici i njenim prioritetima. Na Prvom diplomatskom forumu koji je imao glavu tematiku „ BiH na putu europskih integracija“, a koji se održao u Sarajevu 2003.godine izneseni su zaključci Samita u Solunu iste godine koji se smatra jednim od ključnih smjernica budućeg angažmana bosanskohercegovačke diplomacije. Treći Diplomatski forum, održan u prosincu 2003.godine u Sarajevu, ministar vanjskih poslova Mladen Ivanić i visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH Paddy Ashdown istaknuli su najvažnije korake koje BiH treba napraviti u svom integracijskom procesu te kako ubrzati taj proces pristupanja u EU. Ovim je stvorena dobra atmosfera između same BiH i međunarodne zajednice koja zemlju podupire u integracijama.

Na Diplomatskim forumima koji su se održavali 2004.godine ukazano je na utjecaj događaja koji su se odvijali usporedno, a koji će imati značajnu ulogu u integracijskim procesima BiH. Najvažniji među njima su odluka EU-a o proširenju s deset novih članica, odluke Samita o NATO-u u Istanbulu o neprijemu BiH u Partnerstvo za mir i zamjeni snaga SPFOR-a trupama EU-a, usuglašavanje Ustava EU te pozitivno mišljenje EU o kandidaturi Hrvatske.

Britansko-njemačka inicijativa ministara vanjskih poslova Njemačke, Frank-Waltera Steinmeiera i Velike Britanije, Philipa Hammonda, je otvoreno pismo BiH kojim se željelo intenzivirati odnose i potaknuti reformske procese ka bržoj integraciji. Vijeće EU-a za vanjske poslove je 2014.godine pozvalo na kreiranje agende EU-BiH zbog čega je Ured specijalnog predstavnika EU-a organizirao konferenciju koja je imala za cilj postizanje bržeg i boljeg oporavka BiH. „ Pakt za rast i zapošljavanje“ je programski dokument potpore oporavku BiH kojeg je usvojilo Europsko Vijeće, a sve u cilju potpore unutrašnjoj stabilizaciji BiH. U nastavku ovog programa njemačka kancelarka Angela Merkel je na sastanku u Berlinu, 28.kolovoza 2014.godine najavila anglo-njemačku inicijativu koja je u međuvremenu postala inicijativa EU. Ohrabrenje reformskih procesima u BiH dala je i visoka povjerenica EU-a za vanjske posjete Federica Mogherini i članovi Političkog i sigurnosnog odbora (2014.godine)

¹⁸ Friedrich Ebert fondacija (FES) osnovana je 1925.godine kao politička fondacija u Njemačkoj koja je utemeljena na principima socijaldemokracije te promoviranju slobode, pravednosti i solidarnosti. Ime je dobila po začetniku Friedrichu Ebertu, predsjedniku Weimarske republike. Fondacija Freidrich Ebert u BiH ima svoje uredi u Sarajevu i Banja Luci.

s članovima tadašnjeg Predsjedništva BiH o razini posvećenosti i reformskim procesima koje implicira njihova inicijativa.

Tablica 4. Kronologija odnosa BiH i EU-a

1997.godine	Vijeće ministara EU-a postavlja političko-ekonomske uvjete za bilateralnu suradnju te pruža mogućnost ekonomskih trgovinskih povlastica.
1998.godine	Uspostavljena EU/BiH Konzultativna radna grupa kao tehnička i stručna pomoć u području administracije.
1999.godine	U Sarajevu je u srpnju 1999. godine održan Samit šefova zemalja i vlada Europe, Kanade, Japana i SAD-a, na kojem je podržano i ozvaničeno osnivanje Pakta stabilnosti za jugoistočnu Europu. Počinje Proces stabilizacije i pridruživanja, koji nudi mogućnost integracije BiH u EU.
2000.godine	Uvedene autonomne trgovinske mjere kojima je olakšan pristup unutarnjem tržištu Europe. Objavljena Mape puta EU s 18 ključnih uvjeta za izradu Studije izvodljivosti za početak pregovora. Vijeće Europske unije je usvojilo Uredbu 2666/2000 o programu pomoći EU za obnovu, razvoj i stabilizaciju – CARDS
2002.godine	Priopćenje EK o ispunjenu smjernica Mape puta EU.
2003.godine	Počeo rad o Studiji izvodljivosti, koji se tiče 346 pitanja o ekonomskom i političkom uređenju BiH. Usvajanje ocjene o Studiji izvodljivosti kao preporuka Vijeću EU u otvaranju pregovora
2004.godine	Vijeće EU-a usvojilo je prvo Europsko partnerstvo s BiH
2005.godine	U Sarajevu su pokrenuti pregovori o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju
2006.godine	Održana Prva plenarna runda pregovora o SSP-u između EU i BiH i Prvi plenarni sastanak Praćenja procesa reformi Vijeće Europske unije je usvojilo drugo Europsko partnerstvo s Bosnom i Hercegovinom.
2007.godine	Uspostavljen Instrument prepristupne pomoći (IPA) Okončani tehnički pregovori o SSP Parafiran Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
2008.godine	Potpisan Okvirni sporazum o pravilima suradnje za provedbu finansijske potpore Europske komisije Bosni i Hercegovini u okviru IPA. Bosni i Hercegovini uručena Mape puta za liberalizaciju viznog režima. Potpisani Sporazumi o stabilizaciji i pridruživanju. Stupa na snagu Privremeni sporazum o trgovini i trgovinskim pitanjima. Održan prvi sastanak Privremenog odbora za stabilizaciju i pridruživanja, kao najvišeg tijela u okviru Procesa stabilizacije i pridruživanja.
2009.godine	Počelo izdavanje biometrijskih putovnica, najvažnijeg uvjeta koji je Bosna i Hercegovina trebala ispuniti za liberalizaciju viznog režima.

2010.godine	Ukidanje viznog režima za građane BiH u zemlje potpisnice Šengenskog sporazuma.
2011.godine	Održan prvi sastanak Strukturiranog dijaloga o pravosuđu između Europske unije i Bosne i Hercegovine. 2010.
2012.godine	Mapa puta za zahtjev za članstvo BiH u EU. Drugi sastanak je održan u studenome 2012. godine.
2013.godine	BiH prvi put graniči s EU zbog ulaska HR u EU.
2014.godine	EU je uspostavila novi Instrument pretpristupne pomoći (IPA II) za period 2014.-2020. Započeo Berlinski proces, kao inicijativa bolje regionalne suradnje Predstavljena „Njemačko-britanska inicijativa za BiH“
2015.godine	Potpisan Okvirni sporazum između Bosne i Hercegovine i Europske komisije o aranžmanima za provođenje finansijske pomoći. Stupio na snagu Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između EU i Bosne i Hercegovine. U Sarajevu i Briselu održani prvi sastanci Parlamentarnog odbora za stabilizaciju i pridruživanje i Vijeća za stabilizaciju i pridruživanja.
2016.godine	BiH je podnijela formalni zahtjev za članstvo u EU. EK i BiH su parafirali Protokol o adaptaciji SSP-a. Vijeće ministara BiH usvojilo odluku o sustavu koordinacije procesa EU integracija. Bosni i Hercegovini pripremljen upitnik EK.
2017.godine	BiH pripremala odgovore na Upitnik EK.
2018.godine	BiH predala odgovore na Upitnik EK.
2019.godine	BiH predala odgovore na dodatna pitanja EK EK je usvojila Mišljenje o zahtjevu BiH za članstvo u EU.

Izvor:Direkcija za europske integracije, datum pristupa 14.09.2019.

Kamen temeljac politike EU prema zapadnom Balkanu počinje usvajanjem „Solunske agende za zapadni Balkan“ 2003.godine kada je potvrđena i europska perspektiva Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina je zahtjev za članstvo u Europskoj Uniji podnijela 15.02.2016.godine. Iste godine u rujnu Europsko Vijeće je pozvalo Europsku Komisiju da podnese mišljenje o ovom zahtjevu. Ocjenu zahtjeva Komisija donosi na osnovu sposobnosti zemlje da ispuni Kopenhaške kriterije iz 1993.godine koji se odnose na potrebne ekonomske i političke uvjete odnosno na postizanje stabilnosti institucija koje jamče demokraciju, poštivanje ljudskih prava, vladavinu prava i zaštitu prava manjine. Ostali važni kriteriji se odnose na preuzimanje obaveza članstva, a koje uključuje poštivanje ciljeva političke,

ekonomске i monetarne unije te kriterije iz Madrida 1995.godine u kojima se predlaže harmonična i postepena integracija zemalja. Komisija je organizirala veliki broj ekspertske misije u BiH s posebnim osvrtom na oblasti koje obuhvaćaju politički kriteriji. Organizacije civilnog društva, međunarodne organizacije i države članice EU-a također su značajno pomogle u ocjeni administrativnih kapaciteta institucija BiH te identifikaciji preostalih prioriteta u budućem djelovanju. Mišljenje o zahtjevu BiH za članstvo u Europskoj Uniji koje je Komisija podnijela Europskom Parlamentu i Vijeću 29.05.2019.godine je popraćeno prilogom odnosno Analitičkim izvješćem u kojem su navedene sve početne procjene budućeg pristupanja BiH u područjima strateških politika. Komisija je u Mišljenju iznijela zaključke i preporuke gdje navodi da BiH ne zadovoljava u dovoljnoj mjeri Kopenhaške kriterije, da treba raditi na institucionalnom jačanju i provedbi vladavine prava, ljudskih prava, poboljšati svoj izborni okvir, uskladiti svoj ustavni okvir s europskim standardima, reformirati svoje institucije kako bi mogla efikasno sudjelovati u donošenju odluka na nivou EU-a. Komisija je svoje ocjene dala u pogledu kriterija za članstvo odnosno političkih i ekonomskih kriterija a tiču se demokracije, vladavine prava i reforme javne uprave.

Ciljevi politike EU-a prema Bosni i Hercegovini implementirani kroz mandat posebnog predstavnika EU-a u Bosni i Hercegovini, a na osnovi procjene Političkog i sigurnosnog odbora (PSO) i prijedloga Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku (VP) odnose se na kontinuiran napredak u procesu stabilizacije i pridruživanja te stvaranju stabilne, mirne i sigurne države. Posebni predstavnik EU-a u okviru svog mandata ima obavezu ponuditi savjete Uniji i olakšati politički proces, osigurati dosljednost i koherentnost Unije, olakšati napredak u političkim, gospodarskim i europskim prioritetima, pratiti i savjetovati izvršna i zakonodavna tijela na svim razinama vlasti, održavati bliske kontakte s Visokim predstavnikom u BiH i drugim relevantnim međunarodnim organizacijama. U kontekstu Zajedničke vanjske i sigurnosne politike Vijeće EU-a i davanja mandata Posebnom predstavniku EU-a, BiH i EU uspostavljaju diplomatske odnose. Trenutno je posebni predstavnik EU-a za BiH ambasador Johann Sattler. Instrumentom za pristupnu pomoć (IPA) EU pomaže u jačanju demokratskih institucija i vladavine zakona, zatim provođenje reformi u oblasti javne uprave i ekonomije, podršku u razvoju civilnog društva, unaprjeđenje regionalne suradnje te poštivanju ljudskih prava. Projekti na kojima EU kontinuirano radi su reforma javne uprave, pravosuđe i unutrašnji poslovi, demokracija i ljudska prava, prekogranična suradnja, transport, energetika, privreda, zdravstvo, društveni razvoj, poljoprivreda i ruralni razvoj. U samom procesu pregovora postavlja se pitanje hoće li Bosna i Hercegovina moći ispuniti odnosno odgovoriti na šest glavnih prioriteta koje joj

stavlja Europska Komisija. Ti ključni prioriteti tiču se potpune suradnje s Međunarodnim krivičnim tribunalom za bivšu Jugoslaviju, potpuna provedba Sporazuma o restrukturiranju policije, usvajanje zakonodavstva vezanog za javne emitere, jamstva da će sve institucije i ministarstva na državnom nivou biti adekvatno financirani, operativno i propisno opremljeni, usvajanje i početak provedbe Akcijskog plana reforme javne uprave i na kraju uvođenje istinskog unutrašnjeg tržišta. Rok za ispunjenje ovih uvjeta je bio 2006. „strategija integracije BiH u EU“ koju je izradio tim stručnjaka na čelu s g.Osmanom Topčagićem, pokazao je bolji napredak, pripremljenost i brzinu izrade od primjerice onog u Hrvatskoj.

Ulogu u procesu pregovora ima Direkcija za europske integracije. Ona je most u tehničkom i profesionalnom smislu koji jamči siguran prelazak s balkanske na europsku obalu. U samim procesima ne smije se nikako zanemariti uloga Visokog predstavnika, Vijeća za provedbu mira koji imaju specifičnu ulogu i snagu utjecaja u unutrašnje procese te predstavljaju dio izvršne vlasti. Upravo zbog toga BiH nosi pečat specifičnosti jer svi uključeni u unutrašnje procese imaju svoj utjecaj na odvijanje procesa pridruživanja.

U okviru Procesa o stabilizaciji i pridruživanju Europska komisija izdaje dokument pod nazivom Izvješće o napretku, koje je strukturirano prema kriterijima iz Kopenhagena¹⁹ (1993.godine). Izvještaj o napretku temelji se na podacima države kandidatkinje - potencijalne kandidatkinje, država članica Unije, iz izvještaja Europskog parlamenta, te podacima koje dostavljaju međunarodne i nevladine organizacije. Europska komisija svake godine objavljuje izvještaj o napretku, a dostavlja ga Vijeću EU-a i Europskom parlamentu, te državi na koju se izvještaj odnosi. Za Bosnu i Hercegovinu je prvi Izvještaj o napretku objavljen 2005. godine, a prethodili su mu godišnji izvještaji o Procesu stabilizacije i pridruživanja (od 2002. do 2004.), te izvještaj o ispunjavanju uvjeta (od 1997. do 2000.). EK je 2015.godine promijenila nazive izvještaja o napretku u izvještaj o individualnim državama obuhvaćenim procesom proširenja. Razlog tog je uvođenje ocjena za postignuti napredak u prethodnoj godini i ocjena za trenutno stanje pripravnosti za članstvo. Uvođenjem ocjenjivanja omogućilo se lakša usporedba među državama, praćenje napretka određene države te lakša kontrola i provedba reformi. Ovaj postupak omogućuje bolje mjerjenje rezultata politike proširenja i praćenje učinaka IPA, Instrumenta pretpripravnog pomoći EU-a.

Shodno praćenju napretka BiH na njenom integracijskom putu, EU je dala okvirne smjernice i upute koje BiH treba riješiti, a to su:

¹⁹ Kriteriji iz Kopenhagena ili Kopenhaški kriteriji su kriteriji postavljeni na sastanku Europskog Vijeća u Kopenhagenu 1993.godine koji čine skup uvjeta za članstvo u EU, a djele se na političke, ekonomski i pravne kriterije. Ovi kriteriji nazivaju se i pristupnim kriterijima.

- ubrzati proces identificiranja granica i potpisivanja ugovora o granicama sa susjednim državama gdje još uvijek postoje otvorena granična pitanja (s HR);
- izvršiti transpoziciju i harmonizaciju propisa koji se odnose na granična pitanja s EU *acquis-om*²⁰;
- pojačati suradnju sa susjednim državama po pitanju granične kontrole;
- omogućiti resurse u smislu dovoljnog broja službenika, infrastrukture i budžetskih sredstava za razvojne projekte, kako bi se granična kontrola i nadzor državne granice obavljali u skladu s kriterijima EU.

4.2.3. Uloga Hrvatske u procesu pridruživanja BiH EU

Republika Hrvatska je svoj tranzicijski proces dovršila svojim članstvom u NATO savezu i Europsku uniju. Iako je RH potvrdila identitet sa sigurnosnim i obrambenim elementima, ipak na sigurnosne prilike unutar zemlje znatno utječe nepromijenjeno stanje u okruženju kakvo je Bosna i Hercegovina kao njena susjedna država. Ta nesigurna žarišta regije Jugoistočne Europe zahtijevaju konstantan angažman i reakciju Hrvatske na sudjelovanje u osiguranju mira. Ta neriješena politička pitanja i neprestana koncentracija međunarodne zajednice na ovim prostorima svjedoči o nepostojanju dovoljnog povjerenja i sigurnosti kad su u pitanju etnička pitanja u regiji. Na stanje u regiji utječu porast regionalnih nestabilnosti i refleksija poremećaja na globalnoj razini. Hrvatska je postala čvrst dio međunarodne zajednice i aktivran subjekt međunarodne zajednice odnosno novog europskog i kulturnog identiteta. Svojom odlukom za ulazak u euroatlantske asocijacije Hrvatska se obavezala da će kao članica preuzeti suodgovornost za očuvanje mira i sigurnosti u regionalnom okruženju.

Vlada Hrvatske je u Zagrebuinicirala novi pristup EU-a prema BiH, a u cilju otkočenja procesa europskih integracija BiH. Tako se Vesna Pusić kao tadašnja potpredsjednica Vlade založila da BiH dobije specijalno kreiranu metodologiju za pristupanje EU. To je EU protumačila kao pokušaj Hrvatske da progura specifičnu BiH kroz mala vrata EU-a. No međutim kasnije je Hrvatska pokazala stav da se BiH ne ponaša u skladu s Privremenim sporazumom, odnosno da je nespremna. Ovaj stav Hrvatske je označen kao mogući kamen spoticanja u budućoj suradnji Hrvatske, EU i BiH.

U procesu pridruživanja EU a i tijekom ulaska Hrvatske u EU, bilateralni odnosi između Hrvatske i BiH prešli su bilateralni put i ušli u trilateralnu kategoriju odnosa. Taj odnos

²⁰ EU *acquis* je skup prava i obaveza koje sve države članice obvezuju i povezuju unutar Europske Unije.

zovemo odnos na relaciji Zagreb - Bruxelles - Sarajevo. S njim idu i pitanja koje su Hrvatska i BiH imala još uvijek otvorena. Reklo bi se da je proces članstva u EU zahtijevao, ubrzao i isčupao zakopana pitanja koja su godinama neriješena i prema kojima su obje strane ostale krajne nepopustljive. U tim prilikama stvoren je imperativ hitnosti rješavanja važnih neriješenih pitanja. Održano je nekoliko trilateralnih sastanaka na kojima su razmatrana sporna pitanja te konzultacije s Europskom Unijom.

MVBIH i MVRH usuglasili su listu otvorenih pitanja, a odnose se na;

1. Ratifikaciju Ugovora o državnoj granici
2. Ugovor u uređenju imovinsko-pravnih odnosa
3. Tranzit kroz Neum
4. Granični prijelazi sa svim inspekcijskim službama
5. Slobodan pristup luci Ploče
6. Naftni terminali FBIH u Luci Ploče
7. Prekogranični okolišni utjecaj (ESPOO konvencija)
8. Raspodjela energije u slivu rijeke Trebišnjice
9. Provedba Ugovora o socijalnom osiguranju
10. Prava otpuštenih radnika
11. Privremeno zapošljavanje bh.radnika u Hrvatskoj
12. Sukcesija imovine.

U analizi položaja Hrvatske u kontekstu regionalne suradnje i potpore BiH u integracijskim procesima dr.sc. Davor Božinović, predsjednik Ureda predsjednika Vlade RH je istaknuo da Hrvatska djeluje kao transfer vrijednosti u ovom dijelu Europe odnosno da je ključni cilj Hrvatske vanjske politike europska budućnost Bosne i Hercegovine. Također, navodi kako je u nacionalnom interesu Hrvatske da susjedstvo bude stabilno. BiH se smatra trenutnim prioritetom u rješavanju vanjske politike RH. Nakon ulaska HR u NATO i EU, ona postaje most u regiji u integracijskim procesima. Upravo je regionalna suradnja glavni politički uvjet za priključivanje u EU.

RH je potvrdila svoju opredijeljenost za potporu i pomoć BiH na njenom putu u euro-atlantske integracije na sastancima Europskog Vijeća šefova država vlada i ministara vanjskih poslova država članica NATO-a, tijekom kojih je pokazala snažno zalaganje u procesu i provedbi nužnih reformi na njenom integracijskom putu.

4.2.4. Bilaterarni odnosi BiH i RH prema izvješću EK o napretku

Europska komisija u izvješćima o napretku BiH u integracijskim i pristupnim procesima daje i ocjenu regionalnih aktivnosti BiH te stanje bilateralnih odnosa sa susjednim državama u regiji. Budući da se u ovom istraživanju orijentiramo na bilateralne odnose BiH i HR, tako ćemo i objasniti „ocjene“ koje je EK dala u svom Izvještaju o napretku, počevši od samih početaka 2005.godine pa sve do njenog zadnjeg izvješća 2016.godine. Za 2018.godinu EK je dala samo pripremno izvješće.

Tablica 5. Pozitivne i negativne „ocjene“ odnosa BiH i HR prema Izvješćima o napretku u periodu od 2005.do 2016.godine

Godina	Pozitivne „ocjene“	Negativne „ocjene“
2005.godina	Odnosi s HR su razvijeni Potpisani su bilateralni sporazumi o izbjegavanju dvostrukog oporezivanja i izvršenja presuda u krivičnom postupku. Dokument pod nazivom «Smjernice za poboljšanje odnosa između Bosne i Hercegovine i Hrvatske» je dogovoren. Potpisani sporazum o dvojnom državljanstvu	Nije postignut napredak u rješavanju pitanja poput Sporazuma o luci Ploče i Sporazuma o rješavanju imovinskih pitanja. BiH je suspendirala dio Sporazuma o slobodnoj trgovini s Hrvatskom. Politički kontakti na najvišem nivou su ograničeni. Bilateralna diplomatska komunikacija svedena na nivo otpravnika poslova.
2006.godina	Odnosi s HR stabilni, a bilateralni odnosi se razvijaju. Ostvaren veoma mali napredak u rješavanju pitanja Sporazum o luci Ploče i Sporazuma o rješavanju imovinskih pitanja.	Trgovinska pitanja između Bosne i Hercegovine i Hrvatske ostaju otvorena. Ratifikacija Sporazuma iz 2005. godine o demarkaciji kopnenih i riječnih granica je u zastoju. Objavljivanje Hrvatskog plana da gradi most u oblasti Pelješca također je predstavljalo pitanje između dviju zemalja, pošto bi taj most ograničio pristup brodova u neumsku luku.
2007.godina	Odnosi s Hrvatskom i dalje su stabilni, a bilateralni kontakti su u porastu. Potpisani su Sporazumi o dvojnom državljanstvu i zajedničkom nadzoru nad državnom granicom.	Ratifikacija Sporazuma o utvrđivanju kopnenih i riječnih granica iz 2005. godine je na čekanju, a granični spor u vezi s dva otoka – Veliki Škoj i Mali Škoj – ostaje neriješen, jednako kao i pitanje granice na rijeci Uni. Plan Hrvatske da izgradi most do poluotoka Pelješac nisu podržale vlasti Bosne i Hercegovine.

2008.godina	<p>U svibnju Bosna i Hercegovina, Hrvatska i Crna Gora su potpisale Deklaraciju o prekograničnoj suradnji u slučaju prirodnih i drugih katastrofa i u području upravljanja prirodnim resursima. Pokrenuta je „Neumska inicijativa“. S RH zaključen je sporazum o policijskoj suradnji.</p>	<p>Nije bilo napretka u rješavanju neriješenih pitanja poput postizanja sporazuma o upotrebi luke Ploče te pitanja imovine i izbjeglica. BiH se i dalje protivi izgradnji Pelješkog mosta- BiH nije još ratificirala Sporazum o dvojnom državljanstvu.</p>
2009.godina	<p>Ratificirana su 4 protokola Sporazuma o kontroli granice između BiH i HR.</p>	<p>Odnosi su napeti zbog raznih sporova vezanih za trgovinu, posebno poslijevwođenja u Bosni i Hercegovini ograničenja na uvoz poljoprivrednih proizvoda, koja su suprotna propisima CEFTA-e. Nije ratificiran Sporazum o kopnenim i riječnim granicama. Neriješen spor – Veliki Školj i Mali Školj. Nije ratificiran sporazum o dvojnom državljanstvu te riješena pitanja Pelješkog mosta i luke Ploče.</p>
2010.godina	<p>BiH je u svibnju bila domaćin Igmanske inicijative o regionalnom pomirenju u kojoj je sudjelovala i HR. . Zajednički sastanak Vijeća ministara BiH i Vlade Hrvatske je održan u lipnju. U rujnu je potpisana bilateralna sporazum o policijskoj suradnji. Postignut je određeni napredak po pitanju granica na sastanku Međudržavne komisije za granice. Pitanja u vezi s nekim kopnenim i riječnim dijelovima ostaju neriješena. Pitanja u vezi s korištenjem luke Ploče i planovi Hrvatske za izgradnju mosta, koji će povezivati poluotok Pelješac s hrvatskim kopnom, su odložena.</p>	<p>Postignut je određeni napredak po pitanju granica na sastanku Međudržavne komisije za granice. Pitanja u vezi s nekim kopnenim i riječnim dijelovima ostaju neriješena. Pitanja u vezi s korištenjem luke Ploče i planovi Hrvatske za izgradnju mosta, koji će povezivati poluotok Pelješac s hrvatskim kopnom, su odložena.</p>

2011.godina	<p>Odnosi s Hrvatskom su intenzivirani. Predsjedništvo Bosne i Hercegovine je u izvještajnom periodu više puta posjetilo Hrvatsku. Hrvatska je iskazala podršku europskim BiH. Potpisana je i sporazum o readmisiji po skraćenom postupku i sporazum o policijskoj suradnji u borbi protiv prekograničnog kriminala. U aprilu je u Sarajevu održan prvi sastanak zajedničke radne grupe o reviziji Sporazuma o pograničnom saobraćaju i Sporazuma o slobodnom tranzitu kroz luku Ploče i Neum u Bosni i Hercegovini. Predsjednik Hrvatske je prisustvovao komemoraciji u Srebrenici u srpnju.</p>	<p>Ograničen napredak je ostvaren u rješavanju neriješenih pitanja, uključujući pitanje korištenja luke Ploče, obilježavanje granica, imovinska pitanja, dvojno državljanstvo i povratak izbjeglica.</p>
2012.godina	<p>Značajan napredak postignut u Sarajevskoj deklaraciji. BiH je ratificirala Sporazum o dvojnom državljanstvu. Potpisana Ministarska deklaracija u Beogradu. Održani su brojni sastanci na kojima su razmatrane implikacije pristupanja Republike Hrvatske Europskoj uniji na bilateralne odnose. Postignut određen napredak u dosadašnjim neriješenim pitanjima imovine i granice.</p>	
2013.godine	<p>Jačanje bilateralne suradnje. Potpisivanje Protokola o suradnji u krivičnom gonjenju počinitelja krivičnih djela ratnih zločina, zločina protiv čovječnosti i genocida. Ratificirani su Ugovor s Republikom Hrvatskom o izručenju i Sporazum o suradnji u području obrane. Zaključeni su bilateralni sporazumi o pograničnom prometu i graničnim prelazima. Potpisana je zajednička interpretativna izjava o prelasku preko neumskog koridora i korištenju hrvatske luke Ploče.</p>	<p>Ograničen napredak je postignut u rješavanju otvorenih bilateralnih pitanja, uključujući i pitanja vlasništva i označavanje granice.</p>

2014.godina	BiH su posjetili predsjednik, članovi Vlade i predstavnici iz Parlamenta.	Daljnji napredak nije postignut u rješavanju otvorenih bilateralnih pitanja, uključujući i pitanja vlasništva i označavanje granice. BiH je uvela carinsku kontrolu koja predstavlja smetnje u protoku proizvoda iz HR.
2015.godina	U lipnju 2015. godine su BiH i HR u Briselu potpisale Sporazum o graničnim prijelazima, pograničnom prometu i slobodnom tranzitu kao i zajedničku izjavu, što će omogućiti nesmetan promet robe iz Hrvatske u tranzitu kroz neumski koridor u skladu s važećim <i>acquis-em</i> . Članovi Predsjedništva BiH su sudjelovali na inauguraciji HR predsjednice. Hrvatski premijer je posjetio BiH.	Nije bilo napretka u rješavanju dalnjih otvorenih bilateralnih pitanja, uključujući imovinska pitanja i obilježavanje granice.
2016.godina	U ožujku je Predsjedništvo BiH najavilo službenu posjetu HR. BiH je ratificirala Sporazum o pravima i obavezama vezanim za korištenje vode koje prelaze državnu granicu. Potpisani Sporazum o europskom partnerstvu.	Nije bilo napretka u rješavanju dalnjih otvorenih bilateralnih pitanja, uključujući imovinska pitanja i obilježavanje granice.

4.3. Dinamika odnosa Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske

Dinamiku odnosa BiH i HR nastavljaju razni sastanci i politički susreti predstavnika tih dvaju zemalja, a neki od primjera su sastanak tadašnjeg ministra vanjskih poslova Mire Kovača (koji je tu ulogu obnašao u 2016.godini) s ministrom vanjskih poslova Igorom Crndakom te sastanak veleposlanice BiH u Republici Hrvatskoj Renate Paškalj s ministrom europskih i vanjskih poslova RH dr. Davorom Ivom Stierom, upriličenom 7.travnja 2017.godine. Ovi sastanci su od iznimnog značaja za definiranje pravaca u rješavanju otvorenih pitanja između BiH i RH, projektima prekogranične suradnje, zatim zbog potpisivanja međunarodnih ugovora i jačanja bilateralne suradnje. BiH je prvi vanjskotrgovinski partner Hrvatskoj jer je Hrvatska petinu svojih ulaganja izvan zemlje usmjerila u BiH.

2018.godinu obilježavaju nesuglasice oko spornih pitanja i zategnutost odnosa. Naime, Ugovor o državnoj granici upućen nakon još 2005.godine u oba parlamenta BiH i HR još nije ratificiran. Zaoštravanju odnosa doprinijela je odluka o gradnji Pelješkog mosta koja je narušila odnose ovih dvaju država. Pelješki most je trenutno najveći kamen spoticanja. BiH smatra da će gradnja istog zatvoriti prolaz na otvoreno more. Osim Pelješkog sporna pitanja vode se i oko mosta Svilaja i mosta u Gradišci. Tenzije rastu oko bh.odmarališta na Jadranu koje HR daje u najam. Zagađenja zraka koja dolaze iz Bosanskog Broda su još jedan uzrok tenzija i neriješenih pitanja. Migrantska kriza je također utjecala na odnose BiH i HR, a napetosti su nastavljene izborom Željka Komšića za hrvatskog člana Predsjedništva za kojeg se smatra da opstruira interes hrvatskog naroda u BiH. Donošenje Saborske deklaracije o položaju Hrvata u Bosni i Hercegovini je također značajno izazvalo burne reakcije u odnosima. Međunarodni institut za bliskoistočne i balkanske studije (IFIMES) iz Slovenije analizom događaja na Balkanu u okviru izbornih kampanja i održavanja 8.općih izbora u Bosni i Hercegovini, održanih u listopadu 2018.godine ističe involviranost Hrvatske u izborni proces u BiH tijekom kojeg predsjednica RH Kolinda Grabar-Kitarović inzistira na konstitutivnosti Hrvata u BiH.

U posljednje vrijeme snažan odjek u političkoj javnosti izazvao je sastanak Grabar-Kitarović s izraelskim predsjednikom Reuvenom Rivlinom tijekom kojeg se pojavila moguća izjava predsjednice HR o BiH kao nestabilnoj zemlji pod kontrolom militantnog islama. Tu negativnu retoriku ublažio je i popravio hrvatskih šef diplomacije Gordan Grlić Radman koji potiče dobrosusjedske odnose i dobru retoriku: „U prvim danima uspostavljam dijalog sa svima i u tom nekom ozračju želim graditi vlastiti put. Krenuo bih pozitivno prema svemu. Mi imamo otvorena pitanja sa svim susjedima. Krenimo u misiju dobre volje i mira“²¹.

Sastanci ministra vanjskih poslova Grlića i ministra vanjskih poslova Igora Crndaka u kolovozu 2019.godine su pokazali spremnost na razvijanje boljih susjednih odnosa te poboljšanju odnosa u regiji. Na ovom sastanku šef hrvatske diplomacije je dao potporu BiH u procesu europskih integracija. Istaknuta je nužnost trajnog rješavanja spornih pitanja granice. Pozitivna retorika stigla je i druge strane. Naime, na globalnoj debati 74.zasjedanja Generalne skupštine UN-a, predsjedavajući Predsjedništva BiH Željko Komšić rekao je da BiH aktivno doprinosi u regionalnim naporima, jačanju regionalne sigurnosti te da se bilateralni odnosi sa susjednim državama nalaze pri vrhu prioriteta vanjske politike.

Potpredsjednik Odbora za vanjsku politiku Hrvatskog sabora i saborski zastupnik SDP-a Joško Klisović kaže „da u odnosima između Hrvatske i BiH postoje prepreke koje bi trebalo

²¹ <http://www.politikaplus.com>, srpanj 2019, (datum pristupa 24.09.2019.)

otkloniti kako bi bilateralni odnosi dvije države u pravom smislu riječi zaživjeli i da bi se sva otvorena pitanja stvarno počela u dobroj vjeri i rješavati²².

Može li suradnja između BiH i RH biti bolja, a odnosi intenzivirani i unaprijeđeni ovisi o europskom ponašanju i pritisku koje EU vrši na rješavanje spornih pitanja. Sasvim je jasno da procesi euroatlantskih integracija u kojima se nalazi BiH utječu na poticanje i hitnost rješavanja svih pitanja i održavanja dobrosusjednih, a i odnosa u regiji. Reformske procese i napredak u integracijskim procesima preljeva se i preko granice, u Hrvatsku kojoj je sigurnost u susjedstvu „potrebna“ kako bi ušla u Schengenski prostor. Upravo ulazak Hrvatske u Schengen utjecat će na odnose sa susjedima. Ovaj proces pojašnjava Tonino Picula, socijaldemokratski zastupnik u Europskom parlamentu koji ističe da će prostor iza leđa Schengena biti sve nestabilniji ako mu se ne da europska perspektiva o napredovanju, inače će HR biti pred velikim sigurnosnim izazovima.

²² <http://oslobodjenje.ba>: “Popis otvorenih pitanja između BiH i Hrvatske je sve duži“, lipanj, 2019. (datum pristupa 24.09.2019.)

Zaključak

Konfliktno razdoblje donijelo je nove izazove američke i europske politike koji su upravo na prostoru bivše Jugoslavije ispitali svoj odnos snaga. Uz postojeće konfliktne i postkonfliktne probleme s kojima su se susretale zemlje Balkana odnosno zemlje BiH i RH, proces izgradnje, demokratske konsolidacije i uopće transformacije nije bilo moguće provesti bez utjecaja tih globalnih aktera. Izravan utjecaj SAD-a i EU-a na procese transformacije i izgradnje države, a uporedo sa strategijama nametanja mira i razvijanja demokratskih procesa, regija Zapadnog Balkana postala je ciljano zajedničko područje djelovanja međunarodne zajednice, a u okončanju sukoba i uspostavljanju sigurnosnog okruženja najveću ulogu je odigrala SAD. Paketi mirovnih rješenja su bili diplomatski pokušaji da se zaustave sukobi na Balkanu. Posljednje mirovno rješenje Daytonski sporazum je primjer shuttle diplomacije i temeljni stup na kojem stoji BiH. Transformacija regije se dalje razvijala pod okriljem međunarodnih institucija a u kontekstu promicanja demokratskih načela, vladavine prava, ekonomске, gospodarske i političke reforme, uspostavljanja regionalne sigurnosti i suradnje. Utjecaj na ove reformske procese imalo je i sudjelovanje u različitim regionalnim inicijativama koje su odigrale veliku ulogu u transformaciji regije. Te regionalne inicijative izravno su se odnosile na zemlje Zapadnog Balkana ili su ih tek dodirivale. Ipak, aktivnost u regionalnim inicijativama državama Zapadnog Balkana je donio napredak u političkom, demokratskom, gospodarskom i ekonomskom smislu te u smislu poboljšanja bilateralnih i multilateralnih odnosa. Bilateralni odnosi BiH i HR počinju uspostavom novih država, a nakon raspada SFRJ, a njihovu bilateralnu aktivnost potvrđuju razni potpisani sporazumi, ugovori i dokumenti. Iako su odnosi BiH i HR prijateljski, postojanje određenih neriješenih pitanja još uvijek predstavlja kočnicu u napretku i razvijanju njihovih odnosa. Pitanja imovine, granice, ratnih zločina su dio spornih pitanja, a neka od njih nisu riješena ni danas. Ipak utjecaj međunarodne zajednice, u posljednje vrijeme EU-a ubrzao je procese rješavanja pitanja te potaknuo bolju međusobnu suradnju. To vodi do zaključka da međunarodna zajednica i u postkonfliktnom i ovom novijem razdoblju, a u okviru integracijskih procesa unaprjeđuje regionalne odnose i promiče političku kulturu. Regionalna diplomacija je suština dobrosusjednih odnosa, ali i noviji vid multilateralne diplomacije. Stupanj regionalne suradnje najbolji je pokazatelj napretka u odnosima država regije. BiH i HR su razvile bilateralnu suradnju koja počiva na principima poštivanja suvereniteta i integriteta država, ali i povijesnih, etničkih i kulturnih elemenata koji povezuju ove dvije države. Hrvatska kao član EU-a i NATO saveza podupire BiH na njenom putu u euroatlantske integracije. EU u okviru svog regionalnog pristupa i strategije provodi politiku u regiji Zapadnog Balkana s ciljem

uspostave demokratizacije i europeizacije odnosno s ciljem transformacije regije nestabilnosti u regiju stabilnosti. S obzirom na specifičnost regije Jugoistočne Europe odnosno Zapadnog Balkana i njenog geostrateškog značaja, iako pod međunarodnim pritiskom i vodstvom bilježe se pozitivni pomaci u kojima regija generira zajedničku viziju budućnosti koja je usmjerena na pristupanje u EU. Ti pozitivni pomaci su vidljivi u obliku poštivanja različitih vjerskih, nacionalnih i kulturnih vrijednosti. Punopravno članstvo u EU možemo reći je neka vrsta nagrade zemljama za napravljene kompromise i ostvarenim rezultatima u boljoj regionalnoj suradnji, a koji u konačnici vode ka stabilizaciji regije.

Literatura

1. Anastasakis, O., Bojičić-Dželilović, V. (2002), *Balkan Regional Cooperation and European Integration*, LSE, The European Institute, London.
2. Banović Damir., Gavrić Saša., (2001), *Država, politika i društvo u Bosni i Hercegovini; Analiza postdejtonskog političkog sistema*, University press:magistrat, Sarajevo.
3. Barić-Punda, V. (2005), *Mirno rješavanje sporova u suvremenim europskim dokumentima*, Adrius, Split
4. Beširević, N. I Cujzek, I., (2013), „Regionalna politika EU prema Zapadnom Balkanu – dosezi i ograničenja“, *Politička misao*, Vol. 50, No.1, str. 155-179.
5. Buzan Barry, (1991), *People, States and Fear*, Boulder, Colorado.
6. Ćurak, Nerzuk (2011), *Izvještaj iz periferne zemlje: Gramatika geopolitike*, Fakultet Političkih nauka Sarajevo, Sarajevo.
7. Ćurak, N., (2016), *Figure Daytona: Pojam, sadržaj i oblici djelovanja međunarodne zajednice u Bosni i Hercegovini*, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, (datum pristupa: 06.01.2020.), <<https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=424569>>.
8. Ćurak, N., (2004), *Jugoistočna Evropa*, (datum pristupa, 19.10.2019.), Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, <<https://www.ceeol.com/>>.
9. Dizdarević, Z. (2005), „Diplomacija BiH – realnost i potrebe“ u Kulundžić, Z., Vuletić, D., Maglić, D., Kapetanović, A. I Kušljugić, M., *Analize uzroka krize identiteta vanjske politike i diplomacije u BiH*, Vanjsko-politička inicijativa BiH, Sarajevo, Analiza 02-05.
10. Dizdar, J., Oslobođenje, (2019), *Popis otvorenih pitanja između BiH i Hrvatske je sve duži*, (datum pristupa 24.09.2019.), <<https://www.oslobodenje.ba/dosjei/teme>>.
11. Direkcija za evropske integracije, (2008), *Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, s jedne strane, i Bosne i Hercegovine, s druge strane*.
12. Halilović, Safet (2013), *Savremena diplomatija i diplomatska služba Bosne i Hercegovine, Hrestomatija*, FPN, Sarajevo.
13. Ibrahimagić, Omer, Kurtćehajić, Suad (2002), *Politički sistem Bosne i Hercegovine 2*, Magistrat, Sarajevo.
14. Iličić, G., (2008), „Hrvati u BiH 1991.-1995.: Nacionalni sukobi i uloga međunarodne zajednice u mirovnim procesima, *National security and the future*, Vol.3, br.9, 74-118.
15. Kaplan, D. Robert (2005), *Balkan Ghosts: A journey through history*, Picador, New York, USA.

16. Knezović S., "Postkonfliktni okviri regionalne sigurnosti i suradnje u jugoistočnoj Evropi-inicijative Europske Unije", *Politička misao*, vol.43., br.2, 2006.god., str.99.
17. Knezović S. I Konfein I.(2009.): „Sigurnost i obrane RH u euroatlanstkom kontekstu“ u Konfein, I Smerić, T., Sabol, G., *Europska unija kao globalni čimbenik sigurnosti i važnosti stabilnosti Jugoistočne Europe*, Zagreb, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, str. 21-32.
18. Kronja Lopandić, (2010), *Regionalne incijative i multilateralna suradnja na Balkanu*, Draslar partner, drugo izdanje, Beograd.
19. Lanščak, Nikola (2014.): „Politička korupcija kao prijetnja nacionalnoj sigurnosti: teorijski pristupi Kopenhaške škole“, *Polemos*, Vol. 17., No. 33-34, 2014., str. 147-166.
20. Lozančić, M., (2009), „Sigurnosni izazovi za Republiku Hrvatsku u euroatlanstkom geostrategijskom kontekstu“ u Smerić, T. I Sabol, G., *Sigurnost i obrana Republike Hrvatske u euroatlanstkom kontekstu*, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, str. 33-50.
21. Lukić, R., (2006), Vanjska politika Clintonove administracije prema ratovima Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, 1993.-1995., *Časopis za suvremenu povijest*, Vol.38, No.1, str.7-39.
22. Miraščija Džananović N. (2018.), *Uvod u vanjsku politiku Europske Unije* [Elektronski izvor], Fakultet političkih nauka Sarajevo, Sarajevo
23. Matika, D., Srbljinović, A., (2009), „Nacionalna sigurnost i obrana Republike hrvatske u euroatlanstkom kontekstu“ u Smerić, T., i Sabol, G., *Sigurnost i obrana Republike Hrvatske u euroatlanstkom kontekstu*“, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb, str.447.
24. Međimorec, M., (2003), „Medački džep: Politički i diplomatski napor RH i MZ...“, *National security and the future*, Vol.4, No.1-4, str. 33-46.
25. Ministarstvo financija i trezora BiH, (2010), *Održana prva zajednička sjednica Vlade RH i Vijeća ministara BiH u Splitu*,(datum pristupa: 01.03.2019.), <<https://www.mft.gov.ba/>>
26. MVP BiH, (2003), *Opći pravci i prioriteti za provođenje vanjske politike BiH*, (datum pristupa 08.10.2018.), <http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih>.
27. Osmanković, J., Pejanović, M. I B.Tihi (2008.), *Euroregije i jugoistična Evropa*, Akademija nauka i umjetnosti BiH, Sarajevo.
28. Parker, Noel (2008), *The Geopolitics of Europe's Identity*, Palgrave Macmillan US.

29. Polović, J., „SAD i nova europska sigurnost“, *Međunarodne studije = International studies : časopis za međunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju*, Vol. 1.(2000), str. 229-247.
30. Polović, J.,“ Utjecaj međunarodnih aktere na procese demokratizacije država Zapadnog Balkana s posebnim osvrtom na Hrvatsku“, *Međunarodne studije: časopis zameđunarodne odnose, vanjsku politiku i diplomaciju*, Vol.13, No.1 (2013), str.9-31.
31. Stanišić Kos, L., (2000), „Vojne komponente američke vanjke politike“, *Polemos*, Vol.3, No.5, str.111-140.
32. Tatalović, Siniša, Cvrtila, Vlatko (2010) , *Regionalna sigurnost i multilateralna suradnja (Republika Hrvatska i Jugoistok Europe)*, Centar za sigurnosne studije Fakulteta Političkih znanosti sveučilišta u Zagrebu, Zagreb.
33. Tatalović, Siniša (2006), *Nacionalna i međunarodna sigurnost*, Centar za sigurnosne studije Fakulteta Političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
34. Tanter, R.; Psarouthakis, J.(1999), *Balancing in the Balkans*, St. Martin's Press, New York
35. Tatalović, S. (2003), *Etnički sukobi i europska sigurnost*, Politička kultura, Zagreb
36. Vukadinović R., (2000), „Regionalna suradnja na jugoistoku Europe“, *Politička misao - časopis*, vol.43.,broj 2, str.74-75.
37. Vukadinović, R. i Čehulić, L. (2005), *Politika europskih integracija*, Tropical, Zagreb.
38. Vego, Milan (2012), *Međunarodna zajednica i Bosna i Hercegovina*, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostar, Mostar.
39. Vanjsko-politička inicijativa BiH, (2006), *Jugoistočna Evropa: regija koja dolazi*, Sarajevo.
40. Večernji list, BiH, (2017), *Što su predviđali Cutileirov, Vance-Owenov i Owen-Stoltenbergov plan?*, (datum pristupa: 29.10.2018.),<<https://www.vecernji.ba/vijesti>>.
41. Wikipedia, *Rat u Bosni i Hercegovini- Owen-Stoltenbergov mirovni plan*, (datum pristupa 17.11.2018.), <https://hr.wikipedia.org/wiki/Rat_u_Bosni_i_Hercegovin>
42. Woehrel, S., (2012), *Bosnia, Current issues and U.S.Policy*, Congressional Research service, Washington DC.
43. Žepić, B., (2005), „Prijeđlozi i planovi međunarodne zajednice za BiH“, *Nacional security and the future*, Vol.6, No.3-4, str.9-36.
44. Žepić, B., (2002), *Enigma Bosne i Hercegovine*, Matica Hrvatska, Mostar.

FAKULTET
POLITIČKIH
NAUKA

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Naziv odsjeka i/ili katedre: Politologija/Međunarodni odnosi i diplomacija

Predmet: Magistarski rad

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Franka Primorac Mikulić

Naslov rada: „Utjecaj međunarodne zajednice na regionalnu sigurnost i bilateralne odnose Bosne i Hercegovine i Republike Hrvatske“

Vrsta rada: Završni magistarski rad

Broj stranica: 67

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Sarajevo, 22.09.2020.

Potpis

Franka Primorac Mikulić

